

Láng pályáján nem álltak küzdelmek, akadályok, szabadon fejlődhetett, a hogy mondani szokták. Szülei vagyonsok, befolyásosak voltak, s a szerencse se viselkedett irányában mostohán. De mégsem fejlődött egészen szabadon, talán épen azért, mert befolyásos szülei voltak és mert szerencsésje volt. Nem érdektelen egy pillantást vetni a csinos, délelég fiatal ember újára, a kit a lapok a szépirodalmi gárda óriásai között emlegetnek. Képzeld az olvasó, hogy csemetnek: egy ifjú elindul pályájára s a mi útát harmincz év alatt tett, az egy pár perc alatt vonul el szemünk előtt. Ment, ment az ifjú és most érkezett meg szürkülő szakállal a miniszteri székbe.

Vitte pedig őt a szorgalom és kötelesség-érzet két hatalmas szárnyon. Ott ült az íróasztalnál, szántotta a kis fehér mezőket, nevetett a műsára s az vissza ő rá, és a szerény asztal bizonyára szinte mozdult volna, mint a mesebeli táltos, megrázkódva mondván: «hová akarsz jutni, édes gazdám?» mert már ezt minden tehetséges író asztala így csinálja.

Csak hogy Láng pályája érdekében künn is törtétek lépések.

Az «Ellenőr» beszerződtette rendes belmunkatársnak. A hol a Múzsánál még egy sokkal esbítőbb istenasszonyt talált, a Politikát. Láng Lajost most egészen elragadja az új levegő. Olympus nyugodt berkei helyett a napi láрма. Ez ám az igazi. Iténi holtak és elevenek fölött, szindarabokról, szeszszekről, bírálatokat írni, hatalmat gyakorolni.

Lángnak ily viszonyok közt nincs ideje pótváá fejlődni. Nekidől az újságírás édesességének. S ír újdonságot, riportot, kritikát tüzes kedvvel, nemes ambícióval.

De megint történik künn egy mozdulat... Szakoson megválasztják országgyűlési képviselőnek 1878-ban. Megint nincs ideje újságíróvá fejlődni. Egyszerre átugorja egy lap hierarchiájának összes fokozatait s mintha kaplánból bíborok lenne, rögtön fölveszi a publicista allurjeit és csakhamar azzá formálja ki magát, roppant vasakarattal, majd névleg is átveszi az «Ellenőr» vezetését s mikor a két szabadelvűpárti lap fuzionál, egy darabig ő áll a «Nemzet» élén is. Már-már szinte bravourral kezdi kezelni a publicisztiká könyved kardpengéjét, midőn megint történik künn valami. Meghal Konek Sándor, s a statisztikai tanszékre őt hívja meg az egyetem. Lángnak megint nincs ideje publicistává lenni, elviszik tudósna. Még pedig statisztikusnak. Szinte csodás, hogyan tud átvadni azzá, a mívé lennie kell. Egész lélekkel fekszik neki kathedrájának s midőn megszokván tárgyát, belemelegszik, megkezdí a mi egyetemünkön szinte páratlanul álló termékenységu irodalmi működését úgy könyveiben, mint egyéb felolvasásaiban, melyeknek nagy érdeme és becsé, hogy mindig eleven kontaktusban voltak a nemzet napi életével. E dolgozatokban nyoma van annak mindenütt, hogy ő aktuális politikus, valamint nyoma van azóta országgyűlési beszédeiben is annak, hogy ő komoly tudós. A polemizáló, debatter vonásokat elhagyja itt s nem válik belőle az a nagy debatter, a kit Tiszák jósolnak, emitt pedig nem veszi búvárlat alá azokat a száraz elméleti témákat, melyeknek nincs a nemzet mai háztartásában jelentősége, de egyre tágul ismeretvilága, új meg új oldalukról kezdi a statisztika fegyvereit felhasználni, midőn 1889-ben Wekerle pénzügyminisztert őt választja maga mellé államtitkárnak és Láng Lajosnak megint nincs ideje a tudományos téren nagy eredményeket vívni ki.

Ha egyik-másik nem történik e külső «élet-

lenek»-ből, Láng Lajos ma talán a szerint vagy elméleti tudós a kathedráján, vagy elegánsan csatározó zsumnaliszta, esetleg furlangos rhetor és debatter a Házban, de valamennyi véletlenség épen úgy kellett történnie, hogy egyéniségét rabul ne ejtse a passzionátus foglalkozása, hogy tekintete tiszta maradjon az összes mezők felett s oly fontos pillanatban, mint a mostani, vehesse át a kereskedelmi tárczát. Úgy, hogy azok a véletlenek szinte gondviselés-szerűeknek látszanak most, melyek neki alkalmat adtak, hogy több oldalról és több pontról láthatta és megismerhette azt a roppant anyagot, a melyet neki életre kell peszténie.

Mily szerencse most, hogy sehol sem lehetett tovább az elégnél s hogy nem válhatott se pusztán professzorrá, se pusztán zsumnalisztává, se csak szines témákat kereső orátorrá, hanem még a régi inkompatibilis időkben egy pár nagy üzleti vállalatba is alkalmat nyílt tekintést vetni, mint igazgató vagy felügyelő bizottsági tagnak. (Vajjon gondolta-e Szilágyi, hogy azzal a rekeszszel, mely lehetlenné teszi képviselők részére az úgynevezett «közgazdasági tevékenységet», egyszersmind egy csomó iskola záródik be előttük?)

De míg ily sokoldalú tevékenységet fejtett ki Láng, mindig a parlament volt a «fő láng»-ja, illetőleg a szabadelvűpárt, melyhez lelke egész hevével ragaszkodott: ennek kovácsolt fegyvereket mint tudós és mint újságíró áramlottak, jöttek-mentek, új idegen illatok gyűltek a liberáliszmus levegőjébe, de Láng mindig azok közt volt, a kik a megfeszített liberáliszmus után esengnek. Nőül Horvát Boldizsár leányát vette. Az utolsó nagy demokrata, gyakori érintkezésben lévén vejevel, szerette volna valamivel több demokratassággal megfénysíteni a Láng liberáliszmusát, de Láng, a ki a magyar nemesi osztály nagy erőnyeit is kellőleg tudta méltányolni, megmaradt minden viszonyok közt a magyar faj uralmának kedvező speciális magyar liberáliszmus tántoríthatlan híve.

Láng Lajos közepes termetű, elegáns alak, oldalt elválasztott dús hajával, kurtára nyírt szürkés szakállalval, piros, kissé jól táplált arczával vidor tekintet párosul; épen most van a férfikor delén, de még fiatalos agilitással és ruganyossággal bír. «Csak azt restelem, — szokta mondani — hogy fejre hizom, mint a papok».

Azelőtt karcsu is volt s ha felszólt, nagyban vonzotta a női karzatot is. Hullámszás támadt ott. Suhogott a sok tarka selyem. És Láng tényleg jó szónok. Simán, folyékonyan beszél és világosan, a gesztusai sympathikusak és diszkréték, a hangja természetes, mint általában egész előadása. Sehol semmi páthosz, sehol semmi floskulus. Kezdetben, a Tisza-regime alatt szeretteti polemizálni, kihegyezett nyilatkozat eregetett szét s fölségesen érezte magát «a nagy zaj»-ban és az «Ellenmondások a tulsó oldalon»-ban, de minél tartalmasabbak, komolyabbak lettek idővel a beszédei, annál inkább elhagyta a csipkelődés és a visszavágalkozás pikáns kis túsúráisait, — hogy annál jobban biztosítsa a meghallgatást a nyomos partalomnak. Nem arra fektette már a fősúlyt, a mire a fiatal stréberék, hogy az ő beszédjük csalja be a folyosót, hanem hogy a kihámozott magot minél mélyebben elvesse a termékeny hónapjai fejkébe. Nem akart érdekes lenni — azon az áron, hogy e mellett aztán kevésbé legyen hasznos.

A pénzügyminiszteri államtitkárság talán legkevésbé elégitette ki tettvágát. Egyrészt Wekerle az oka, a ki mindent maga csinált, másrészt a közönség, mely Wekerle-mámorban úszva, minden jót Wekerlének tulajdonított, még a mit más csinált is. Wekerle alatt lehetetlen kenyér volt az államtitkárkodás. Argus

nem választott maga mellé bojtárt, de ha a leg-élesebb szemű halandót választja is, az mégis csak vaksi lett volna látásra nézve ő mellette. Láng nem jól érezte magát s ott hagyván díszes székét, visszament a kathedrájába olyan kedvvel, olyan energiával, mint azelőtt.

Folyton mozgott, tett, dolgozott, tervelt valamit. E mellett növekedő tekintélye folytán mindenféle tiszteletbeli teendők szakadtak a nyakába. A Ház megválasztotta egyik alelnökének, az evang. eklézsia, melynek mindig buzgó tagja volt, szintén reá bízta egyikét előkelőbb állásainak. Az Akadémia is munkás tagjai közé sorozta. A szabadelvű klub konferenciáin és belső ügyeiben tevékeny részt vett. Sőt még a képviselők társasletében is ő volt az egyik élesztő kovász. A régi képviselői összetartozandóság lazulása egyre érezhetőbb lett. Szegény emberek vízzel főznek. A gentry elszegényedett. A nagy vacsorák megszűntek és a váltó-girálások, melyek pedig legjobban erősítették a barátságot. Valahogy kihaltak a hitelezők. Nem maradt meg más a régi világból, csak a nevezetes «per tu», mint a hogy megmaradtak a régi korból a üres páncélok, de a beléjük való vitézek a föld alatt pihennek.

A pártot valahogy mégis össze kell tartani, melegen kell tartani, ez volt a jelszó s ennek is Láng adott tetet, megállapítván a híres-nevezetes «keddi vacsorák»-at, a hova valóságos impresszió eleménységgel kellett hetenként összefogdosni a képviselőket, kik immár csak a klubban zörögnek össze egy hangnemen, egy közös szíjra fűzve, mint a kulcsok, de azonkívül mindenki más-más zárba nyílik.

Hosszú évtizedeken ő volt lelke, ébresztője a keddi vacsoráknak, melyekről annyi kulisszatitok és kacsa szállt ki a lapok betűterdejébe. Ezek az összejövetelek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a tradícionális egytűtérés fenn-tartassék úgy a hogy a párttagok közt, s hogy a liberáliszmusban ingadozók ebből a forrásból merítsenek erőt és kedvet a küzdelmekhez. Kivált az egyházipolitikai viták idejében birtak a keddi vacsorák nagyobb jelentőséggel. Láng Lajos mint társalgó is első rangú. Ama jól nevelt gentlemanekhez tartozik, a kik mindig arról akarnak beszélni, a miről a szomszédja szeret. Előadása szines, derült, ötletes, könnyed s magyar módra egy-egy anekdotát vegyít el a maga helyén, jellemzőt is eleven illusztrálót.

A Bánffy-regime vége felé, midőn Szilágyi elnöki állásáról lemondott, Láng Lajos mint alelnök teljes szolidaritást vállalt Szilágyival, s hasonlóképen letette alelnöki tisztét, a továbbiakban is követvén Szilágyit a «disszidensek» közé. Csak e rövid idő az, a mit Láng a szabadelvű pártion kívül töltött.

Most, midőn az új alakulásnál az egyik leg-jelentősebb miniszteri székét foglalja el, a Széll kormányában, azzal élveinek mellette, hogy jogosult arra, mert hiszen az új alakulásnak ő is egyik tényezője volt.

Igaz! Bár az érvelés elég frivol! Mert mikor a legsúlyosabb követ kell kiemelni az útból, mikor a legnehezebb czölöpöt kell a földbe bevájni, nem az a kérdés: ki gyónt meg, vagy nem gyónt meg nagypénteken, hanem ki a legény, kinek van hozzá a legjobb izma. Az ország nem azt kérdezi, ki csinálta az új helyzetet, hanem, hogy ki tudja megcsinálni az új vámtarifát...

Meg vagyunk győződve, hogy Láng Lajos egészen a maga helyén van és hogy azon a helyen is nőni fog. Pedig rossz csillagok gyuladznak Bécs felől, felhő tornyosul. És a ki most indul a bizonytalan út felé, inkább az rá a jóslat: Bátor ember, bele pusztul. m. p.

**

Láng Lajos egy volt tanítványának lapunk részére írt cikkéből adjuk itt még a következőket, melyek néhány érdekes adattal egészítik ki fentebbi közleményünket.

Láng Lajos, mint egészen fiatal ember, hirlapi és irodalmi téren tűnt fel először; előbb szépirodalmi, irodalomtörténeti, esztétikai dolgozatokat írt, egy pár színművét többször elő is adták a Nemzeti Színházban; majd néhány fiatal íróházaival szövetkezve, több külföldi munkát fordított le, ezek közt Buckle Anglia művelődéstörténetéről szóló nagy művének fordításában is részt vett. 1877-ben Csernátany «Ellenőr» című lapjának munkatársa lett, s ettől fogva a politikával kezdett tüzeten foglalkozni. Majd egészen közgazdasági tanulmányokra adta magát, s ez irány megválasztásában talán néhai Kerkapoly Károly jóakaró buzdításának is volt része. 1877-ben már az egyetemen tart előadásokat Láng, mint a közgazdaság- és pénzügytan magántanára. A rákövetkező évben Szakoson, Tolnavármegyében, képviselőnek választják meg. 1881 végén névleg is átveszi az «Ellenőr» vezetését, melyet megtrt akkor is, midőn az a «Hon»-nal egyesülve «Nemzet»-té lesz.

De nem sokáig maradhat főszervezőtői tisztében, mert 1882 végén a budapesti egyetemen Konek Sándor halálával megüresedett statisztikai tanszékét foglalja el, rendes tanári minőségben. Nemsokára nagyobb szabású kézikönyv-írásába fogott. E célra Keleti Károlyval és Jekelfalussy Józseffel szövetkezve, ezek munkás közreműködésével adta ki «Magyarország statisztikája» című művétől 1884-ben az első (népességi), 1886-ban pedig a második (gazdasági) kötetet. (Láng Lajosról mint egyetemi tanárról «Vasárnapi Ujság» 1897. évi 42. számában jelent meg tüzetesebb ismertetés.) Már 1883 óta tagja a Magyar Tudományos Akadémiának, számos felolvasásban tudományos alapon foglalkozott gazdasági életünk és közművelődésünk több fontos kérdésével, a nyolcvanas évek eleje óta tevékenyen dolgozott a képviselőház pénzügyi bizottságában és számos fontos törvényjavaslataknak előadója volt. Így többek között ő referálta 1887-ben a vámszövetséggel összefüggő törvényjavaslato- kat is.

A Tisza-kabinet újjászervezése és Wekerle Sándornak pénzügyminiszterré kinevezése után nem sokára, 1889 április havában a pénzügyminiszterium politikai államtitkári állására hivatott meg. Negyedfél esztendeig maradt e hivatalban, s ez idő alatt részt vett a tárcza sok fontos feladatának megoldásában. E szolgálatban szerzett érdemeit a király 1892-ben a Lipót-rend középkeresztjével, 1893 január elején történt visszalépése alkalmával pedig legfelsőbb elismerésével jutalmazta.

Láng ezután egyetemi tanszékére tért vissza, de nem színt meg parlamentáris szereplése sem. 1896-ban a képviselőház alelnökévé választották meg. Ez időben kiváltkelték a kvóta-bizottság tárgyalásában vett tevékeny részt, sőt önálló javaslatot is dolgozott ki a kvóta megállapítására. E munkálataiban, a mely 1897-ben külön füzet alakjában indult megjelent, amaz általános elismert tényből indul ki, hogy a számítások eddigi alapja, kivált az egyenes adók rendszerének teljes különbözősége miatt, nem szolgálhat a monarchia két állama teherviselő képességének biztos mértékével. E helyett a selő dohány- és só-monopolium, továbbá az azonos alapokon nyugvó szesz-, sör-, cukor-, és ásványolaj-adó bevételeit ajánlotta az összehasonlítás alapjául, három arányszámot számítva ki, melyek legmagasabbika 32%-os kvótát adott volna. Ha megmondoljuk, hogy végre is 34%-os kvótát kellett a magyar államnak elfogadni, kétségtelen lesz: mennyire alaptalanok voltak ama tévedések, melyekből Lángnak akkoriban némely részről bőven kijutott. Többen megtámadták 1898-ban megjelent ama tanulmányát is, melyben Ausztria nemzetiségi viszonyainak statisztikai vizsgálata alapján azt a politikai tételt állította fel, hogy nem kell többé — úgy mint egykor — az osztrák németiség hegemóniájában látunk a dualizmus feltételét, mert hiszen Ausztriában a német elem kulturális és gazdasági fölénye mindinkább veszít súlyából.

A Bánffy-kormány bukását előidézett parlamenti események alatt Láng mindenben Szilágyi Dezsővel tartott, vele együtt hagyta el a képviselőház elnökségében elfoglalt állását, majd pedig a disszidensekkel együtt — rövid időre — a szabadelvű pártot is. Láng Lajos mint buzgó egyetemi tanár, mint tudós akadémikus, s mint gyakorlati államférfi, hátudós különböző forrásból fakadó, de sok tekintetben egymásba olvadó gazdag irodalmi működést fejtett ki. Majd tankönyvet írt «A közgazdaság elmélete»-stb.), majd külföldi közgazdasági munkákat fordított (Leroy-Beaulieu pénzügytana, Ricardo nagy közgazdasági munkája), majd fontos szerepet játszott a gazdasági és politikai kérdésekkel foglalkozók sok tudással, finom elmével s jó előadással. Ezek a tulajdonságok jellemzik parlamenti beszédeit is. Némely programbeszéde (például a melyet a parlamenti válság rendezéséről mondott) formai szépsége által is kitűnik.

Láng a tudományos téren nemcsak irodalmi mun-

Dr. Szentágh Ábris.

kasságával gyakorolt hatást, hanem buzdító, vezető tevékenységével is. Mint a Magyar Tud. Akadémia nemzetgazdasági bizottságának s mint az általa kezdeményezett Közgazdasági Társaságnak elnöke, buzgó és eredményes munkásságot fejtett ki, hogy a közgazdasági ismeretek minél inkább átmenjenek a nemzet vérébe.

Nagy buzgalommal foglalkozott az utóbbi évek folyamán a nemzetközi vámpolitika kérdéseivel. Évek óta dolgozik egy munkán, mely az európai államok külkereskedelmi politikájának történeti fejlődését adja elő. E munkáját kézikönyvvül szánta a konzulási akadémia növendékeinek. Ez intézetnél vizsgáló-biztosi minőségben vett részt a diplomáciai vizsgálatokban, a melyeken rendszeren a kereskedelmi politikát szokta kérdezni.

Láng Lajos a manapság épen előtérben álló vámpolitika kérdéseket illető bő ismeretekkel, a kereskedelmi politika áramlatainak beható és mély ártértsévével lép hivatalába, a mire ott ép ez idő szerint oly nagy szüksége van. De ott vannak a rengeteg kiterjedésű tárcza egyéb nagy feladatai is: az iparfejlesztés, — mely az ország mai állapotában az életkérdések közé tartozik, — az ipartörvény revíziója, a munkásvédelem kiterjesztése, a közgazdasági kodifikációra való vasutak ügye, stb. Mennyi alkalom a termékeny munkára, mily tömege a nehéz feladatoknak!

Azonban ama széles látókör, mely az európai műveltségű tudóst, ama tárgyilagos ítélőképesség, mely a statisztikust jellemzi Láng Lajosban, ama helyes irányú szabadelvlvség, melyet eddig a politikai és közgazdasági kérdések megoldása körül mutatott: mind megannyi biztosíték, mely a nagy czélok lehető megközelítésével kecsegett. Sikere az ország sikere lesz, mert az ország gazdasági föllendülését mozdtja elő.

B. G.

SZONTAGH ÁBRIS.

1830—1892.

Széles körben keltett őszinte részvételt dr. Szentágh Ábrisnak, a fővárosi társadalmi élet s az orvosi körök köztiszteletben álló, kedvelt alakjának halála. Szentágh Ábris, mint orvos, a homeopathia híve volt s ezen gyógyítómódnak a képviselői között a vezérferiák egyike volt. Egész élete tevékenységben és zavartalan boldogságban tölt el s csak az utóbbi években ment keresztül súlyos lelki rázkódtatásokon, midőn egymás után vesztette el szeretett feleségét s legidősebb fiát.

Szentágh Ábris a család gömőri ágából származott. 1830 január 16-án született Dobsinán, Gömörmegyében, hol atyja birtokos és megyei

tisztviselő volt. A középiskolákat Rozsnyón és Pozsonyban végezte s mint jogász jelen volt az utolsó pozsonyi országgyűlésen. Itt érte a szabadságharc kitörése is, s mint önkéntes tüzer belépett a magyar hadseregbe s Gőrgői alatt részt vett az iglói, branyiszközi és kápolnai csatákban. 1849 márczius havában Guyon tábornok, mint futárt, küldte az ostrom alatt levő Komáromba, hova kalandos és veszedelmes út után szerencsén be is jutott s a vár védelmében, valamint később — mint tűzmeister — a nyáradi, ácsi és újszónyi csatákban is tényleges részt vett.* Mint komáromi kapituláns megmenekülvén az abszolútizmus üldözése elől: Bésbe ment az egyetemre, hogy az orvosi pályára lépjen. Tanárai a világhírt Hyrtl, Brücke, Rokitszky, Skoda, Oppolzer és Hébra voltak. Még medikus korában írt egy, önálló búvárlatokra támaszkodó értekezést, melyet a császári tudományos akadémia adott ki. 1856-ban nyerte el az orvos-doktori oklevelet, melyhez még a sebészdoktori és szülész-mesteri oklevelet is megszerzésén: orvosi gyakorlatát előbb szülővárosában kezdte meg, később pedig több főúri család mellett működött mint házi orvos Morvaországban, Pozsonyban és Somogy-megyében. Budapestre 1861 végén költözött, hol tágban tere nyílt sokoldalú munkásságának. Első sorban mint gyakorló orvos vívta ki magának a közbizalmat. De ez nem elégitette ki tetre vágó lelkét s fenmaradt idejét a legkülönfélébb kulturális és humanitárius intézmények létrehozására szentelte. 1863-ban egyik kezdeményezője és megalapítója lett a «Nemzeti Tornaegylet»-nek, mely arra volt hivatva, hogy nálunk a módszeres tornagyakorlatot meghonosítsa s tornatanítókat is képezzen. Néhány hónapon keresztül ő vezette az egész tanítást és pedig hazánkban először magyar nyelven. (Akkor még ilyen időket éltünk!) Ezenkívül megírta az első magyar nyelvű «Torna-leczkék»-et is. Később az egyetnek — legválságosabb időszakában — őt éven át elnöke volt. Érdemeinek elismerésül az egylet tiszteleti tagjának s a tornatanítókat vizsgáló bizottság egyik elnökének választotta meg.

Mikor az országos közegészségi tanács létesült (1869-ben), a kormány dr. Szentághot

* Az elhunyt egyik kártársa s benső barátja — hiteles folyóirataik alapján — részletes leírást szándékozik közölni lapunkban Szentágh Ábris szerepléséről a szabadságharcban. Szerk.

A trónörökös megkínálják gulyáshússal.

rendkívüli taggá nevezte ki, tizenegy évvel később pedig ezen tudományos testületnek rendes tagjává lett. Mint ilyen, számos orvostörténelmi és közegészségi ügyben felülvéleményt dolgozott ki és adott elő. Részt vett a budapesti orvosi kör megalapításában is s annak élete végéig választmányi tagja volt.

1872-ben felvette magát a «Szent István» szabadkőműves páholyba, hol csakhamar főmesterré választották. Négy évvel később a főtitkár tagja s utóbb «A naphoz» címzett bayreuthi nagypáholy képviselője, 1878-ban pedig a magyarországi nagypáholy helyettes nagymestere lett. Tevékenysége első sorban odairányult, hogy a nagypáholy ügyeit rendben tartsa s a reá bízott felügyeletet lelkiismeretesen gyakorolja. Jó részben ennek következménye az a virágzó állapot, melyben a nagypáholy s az alatta működő páholyok nagy része van. A nagypáholy által tájékoztatás céljából kiadott művecske: «A szabadkőművesség lényege, alapelvei, történeti fejlődése, stb.» szintén ő tőle származott. Tagja volt számos, a szabadkőművességgel rokon, vagy onnan kisarjadott egyesületnek is; így a népoktatási kör, a lelenczház és gyermektelep-egyesület benne szintén választmányi tagját veszítette el.

Mint orvos, a homeopatia legbuzgóbb képviselői közé tartozott. 1863-ban tevékeny részt vett a hasonszenvi orvosegyület megalapításában, melynek almásai dr. Balogh Pál, a nagyhirű akadémikus lett az elnöke, míg ő sok éven át a titkári teendőket végezte. 1866-67-ben szerkesztette és kiadta a «Hasonszenvilapok»-at s abba és a későbbi folyamokba, valamint az évekkel utóbb dr. Balogh Tihámér szerkesztése alatt megjelenő «Homeopatia» című lapba is igen sok cikket írt. Ezenkívül hét évig vezette

a hasonszenvi orvosegyület által fentartott ingyenes gyógyítótintézetet, bejáró betegek számára. Önálló művei közül legismertebbek azok, melyek a délszépességi és tátravidéki nyaraló-és furdőhelyeket ismertetik.

S e sokoldalú tevékenység mellett sem vesztette el lelke derűjét. Társas összejöveteleken, gyűléseken mindenki gyönyörködött őserű humorában. Emlékező tehetsége bámulatba ejtette hallgatóit s nem volt tréfa, midőn fölemlítette, hogy fogadásból képes volna 24 óráig egyfolytában verseket elmondani, melyeket egykor betanult.

Csak a munkában volt komoly. Komoly és szigorúan lelkiismeretes. Ezzel sietette halálát is. Az utóbbi időben súlyos vérérdény-elfajulásban szenvedett, mely szívizomulási rohamokban nyilvánult s később vízkórt is idézett elő. Egy ízben már tetemesen jobban érezte magát s beteget látogatására készült. E sorok írója összetett kézzel kérte, hogy kimélje magát, ne menjen ki. De ő mitsem akart arról hallani. Neki kötelességei vannak. Többek között a közegészségi tanácsban is fontos ügyet kell referálnia. És elment. De nem referálhatott semmit, mert már az előszobában előkapta a szívizomulást, s alig tudott hazavánszorogni, hogy újra lefeküdjék.

És nem kelt fel többé, de azért bátran nézette végzeté elé. Mint orvos tudta, hogy menthetetlen s mégis derült arccal fogadott mindenkit. Jó barátot és — páciens! Utolsó napjáiig rendelt a szenvedőknek, ő, a ki maga is annyit szenvedett. És megdöbbentő nyugalommal vizsgálta saját érverését s olvasta az ütések számát. És feljegyzett mindent pontosan, a szubjektív tünetekkel együtt, hogy tanuljanak rajta kártársai. Úgy halt meg, mint egy igazi

A trónörökös Darányi miniszterrel kijön a méhesből.

böles. És mint egy tiszta lelkű férfiú, a ki egész életét a becsületes munkának szentelte.

KÉMENES ÁGOSTON.

Elbeszélés.

Írta Szentgyörgyi László.

Hármat ütött a toronyóra; tiszta zengése lágyan bűgött szét Felszeg falu havas utcáin. Aludt még mindenki. Hanem Kémenes Ágoston már felkelt s egyenesen az istálló felé tartott s felrázta javában alvó kis szolgáját:

— Kelj fel Ambrus. Lásd el a marhákat. Kupásba megyünk. Ha az Isten is úgy akarja, mire kivirrad, a Gyilkos-tónál leszünk.

Aztán kemény léptekkel visszamegy a házba. Tesz, vesz egyet-mást. Egyszerre csak nagyot zörren az ablak, mintha kívülről valaki erősen megrázná volna. Zavartan néz arra felé. Hallgatódzik, semmi nesz. Olyan furcsa, nehéz érzés fogja el szívével. Pár percig még figyel. Minden csendes. Csupán a fiatal háziasszony szabályos, mely lélekzése hallatszik a szobában. Ágoston az ágyhoz lép.

— Ágnis, kelj fel, gyűjtsd meg a lámpát! A szobában világosság lesz. Ágoston összeszedi a holmikat: kötelet, lánczot, fejszét, csákányt, a vasmacskákat. Ezalatt az asszony felteszi a puliszkalisztet, sőt, fél font burdu-turót és kész a tarisznyálás.

Ágnis, a mint a szekrényen babrál, leveri a kis tükröt. Nagy csörömpöléssel darabokra török.

— Ágnis, eltörted a szerencsénket!
— Hagyja el! Veszünk mást a karácsonyi vásárkor, — veti oda könnyedén az asszony.

JÓZSEF FÖHERCZEG ÉS CSALÁDJÁNAK KÖRÜLTÁJA A KIÁLLÍTÁSON.

— Tudod-e, hogy ezt még leánykorodban vettem?

— Lehet. Már nem emlékezem rá.

— Nem-e? No akkor jól van, — válaszolt komoran Ágoston.

Majd összeszedte a holmit s kiindult, miközben roszkedvűen mormogá:

— Hej, nem jól kezdődik az indulás. Ambrus már kihúzta a szánkót az udvarra. Felrakodtak rá, még csak a zsák hiányzott. Ezért a gazda beküldte Ambrust a házba.

Míg a gyerek benjárt, ott állott Ágoston és nézte a szép csillagos eget. Gondolkozott. Nem

tudta felelteni az ablakzörgést, a tükröt. Nem lesz ennek jó vége. Vajjon mi fog még következni? Az Isten máris eléggé meglátogatta. Utólérte minden baj. Csak legalább az az Ágnis ne nyugtalanítaná. Bár ne látta volna soha. Azóta fél az Isten büntetésétől, mióta ezt a fehérsépet elvette. Pedig tudta, hogy eljárta a becsületét. A legtávoljabb legények ácsorogtak mindig ablaka alatt. Aztán az a Kari Péter! Örökké az asszony közelében somfordál, erőszakkal csinálta ki azt is, hogy együtt erdőljenek.

Megszólt a felszegi csengettyű. Virradatra

csenditettek. Ágoston áhitatosan vette le sikkáját. Nem sokára a templomtorony harangja is megcsendült.

— Menjen be früstükölni, — szólt a gyerek s ledobta a zsákot a szánkóra. — Addig befogom a marhákat.

— Hadd el, fiam! Jer inkább te is fütözni. Ma lehet, hogy templomba megyek. Az idén még csak kétszer voltam reggeli misén. Majd csak róráté után indulunk. Fuss által János báékhoz, hogy várjanak meg.

A fiú elment, Ágoston bebállagott a házba. Ágnis a tűzhely körül forgolódott. Valóban

A trónörökös a népnünnepen.

Alakok a népnünnepről.

A SZIAMÍ TRÓNÖRÖKÖS GÖDÖLLŐI LÁTOGATÁSÁRÓL. — Erdélyi fényképei.

A KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSI ÜNNEPELYE.

A BUDAPESTI NEMZETKÖZI KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSÁBÓL. — Kifejező fényképei.

Morlin Adorján amateur fővitele.

JÓZSEF FŐHERCEG A BUDAPESTI NEMZETKÖZI KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSON.

szép asszony volt csattanóra kipirult arcával. Nedves fényben úszó szemében veszedelmes tűz égett. A férfi lekonykolt az asztal szegletére, nézte hosszan, sokáig a szép nőt. Ez vizet tett a tűz mellé forralni. Elővette a kenyeret, a túrót. Az asztalra kitette a terítőt, az ónkanalat. A kenyeret egy kászóba aprította s rámorzsolta a túrót. Mikor a víz forrott, leöntötte vele s kész volt a früstök, a damika.

II.

Az évés végezte után gyorsan eltakarította Ágnes az asztalt. Aztán csodálkozva nézte, mint bámul ura a lámpába. Megszóltotta.

— Hát nem indulnak?

— Nem. Csak róráté után.

Ágnes zavart lett. Ha nem figyelmezteti Pétert, baj lesz. Szokás szerint idejön, tudja, hogy Ágoston már kiment. Ő mindig jó félórával szokott utánok menni. A mind nyugtalanabbá váló asszonynak minden mozdulát figyelemmel kísérte a férj. Ez izgatottan járkált ide-oda. Végre egy keszkenőt lekapott a szegről s hirtelen kiment a házból.

Ágoston utána ment. Valaki épen akkor suhant ki a kapun. Ott állott hajadonfővel s hallgatta, mint megy az asszony az úton lefelé. A szélroham egy csomó havat dobott az arcába. Ingujával letörölte s visszament a szobába. Vajjon miben törí a fejét a fehérrép? Eszébe jutott valami. Hatalmas ökleit összeszorítva, elkese-redetten fenyegetőzött Alszeg felé. Majd elkezdett kutatni. A szegletben kicsorbult fejszét talált. Előhúzta a közsörükövet, fenni kezdte. A székely furfanggal készített masina csikorogott, zakatolt keservesen, a mint a lábával megindította. Egy-egy erősebb nyomásnál fényes, hosszú szikra ugrott ki a vasból. Időnként végig húzta a fejsze élén hüvelykujját. Még nem elég éles!

Egyszerre felkapta a fejét. A kapu becsapódott, léptek közeledtek. Amborus volt.

— Hát mit mondtak János báák?

— Szívesen megvárják. Épen ők is el akartak menni rórátéba.

Ágoston akart még valamit kérdezni, de elhallgatott.

— Amborus hé! Nem találkoztál valakivel az úton?

— A' biz én, sok embert láttam. Úgy járnak kelnek már, mint a nyüst s a borda.

Csend lett újból. Áthát szemekkel nézte Ágoston a nyugodtan majszoló gyermeket. Végre rávivált:

— Hát Ágnist nem láttad-e?

— Biz én látam ő kelmét is.

— Hol?

— Kari Péterek előtt állingált.

— Menj ki a marhához! — szolt Ágoston a gyerekeknek.

Leült a közsörű talpára s könyökét a kőre támasztva csak nézett ki a hideg, végtelen fehérségbe. A hó lassan szállongott, mintha valami folyton remegő fehér fátyol borította

volna be a falut. Óvatos lépések zaja hallzott. Künt Ágnes beszélt a gyermekkel. Majd kinyílt az ajtó s kipirult arcával lépett be az asszony. Kissé megdöbbenett férje vészjósló arcát látva. Pár másodperc múlva azonban összeszedte magát. Egykedvűen verte le a havat szoknyájáról s kendőjét kirázva feldobta a szegre. Elkezdett dolgozni.

Ágoston nem tudott szólni a mély felindulástól, csak vadul nézett rá, mint a ragadozó zsákmányára, melyet mindjárt szétszaggat. Ágnes törte meg a kínos csendet. Vakmerő közönyösséggel kérde.

— No mit néz? Tán valami baj érte?

— Nagy bajom van, Ágnis. Tudod-e?

— Hát akkor feküdjön le. Aztán csinálunk valami orvosságot. Vagy hozok a patikából.

— Ne menj értem a patikába, hanem beszélj igazán.

— Hiszen még nem is kérdezett. Mire feleljek?

— Hyen voltál te, Ágnis, örök életedben. Még a májad is rozsz. Minden szód most rém!

— Nem tehettek róla, ha az lsten nem adta, hogy szép szavam legyen.

— Hát minek vettek el? Miért lettem haragba apámékkal? Első legény voltam, a bíró leánya is eljött volna hozzám. S te mégis így bánsz velem, Ágnis. Te még a tömlöczbe jutatsz!

— Hát nem kelmed kezdi-e örökké? Én egy szót sem szoltam. Ha valami bűnömöt tudja, mondja ki, de ártatlanul ne kiozozon. Biztosan valami pletykát hallott s most rém áll vele.

Ágostonnak elborultak véres szemei. Rettenetesen kiáltotta:

— Hát nem rólunk zuvatol-e az egész falú? Most is nem Pétertől jössz-e?!

— Nem voltam ott. Többet engem ne vallasson!

— Azt mondd, nem voltál ott? Amborus megmondta. Meg kellene hogy verjelek, mint a kutyát!

— Csak üssön! Látom, úgy sem akar egyebet, mint megölni. Legálább mindenki megtudja, milyen híres, derek ember Kémenes Ágoston! — vetette oda hetykén, s kaczerán megfordult és ki akart menni.

— Hova méz, Ágnis? — rivált rá a férfi s kezénél fogva visszarántotta.

Az asszony dacosan vetette fel szép fejét. Farkasszemű nézett urával. Aztán hidegen, kiszámított gonoszsággal, mintha minden szavával a szívébe akart volna szúrni, mondta:

— Mit akar kelmed? Mit erőszakoskodik a szeretetivel. Ha épen akarja, megmondhatom, hogy már úgy megúntam, mint a bűnömöt...

A megkínzott ember a földről felkapta fejszét s hatalmas kanyarintással az asszony felé sujtott. Az acél villant s nagy zúgással csapódott bele a mestergerendába. Ott egy másodpercig pengett, aztán nagy zajjal esett le a padlóra. Ágnes halványan, de felemelt fővel állott ott. Ágoston bambán, tanácstalanul nézte

a földön heverő gyilkos szerszámot. Az asszony ezalatt halkán kinyitotta az ajtót, kiosont az udvarra. Libegő kebellet állott meg a kapuban. A kisebb-nagyobb tömegben templomba siető nép vidáman köszöngetett be hozzá. De az asszony nem hallotta. Kétségbeesetten nézett, bámult bele a nagy éjszakába. Egész testében végig borzongva vonta össze ruháját mellén.

(Folytatása következik).

HALÁL.*

Irta Sajó Sándor.

Harangok zúgnak, temetésre búgnak,
Itt lenn körültem árnyak lengenek;
Ah, neve sincs tán az én néma búmnak,
Mely átkarolja bágyadt lelkemet.
Sejtés tán, melytől, mint napfény az éjtől,
Szárnyas jókedvem nyugovóra száll,
S hogy im az alkony végkép rám sötétül,
Te ülsz agyamra, bús képzet: halál!

Csillag kialszik odafönt az égen,
Virág elhervad idelemn, tudom;
És nemsokára magam is elérem
A partnak szélét, melyről leburom.
Holtom harangszó panaszolva búgva
És viszi híret röpké gyászlevél, —
Így indulok majd ismeretlen útra,
Melytől, ki nem böles, mind remegve fél...

Szeretek élni. Bár tövist taposva,
Egy-egy szál rózsát mégis téphetek,
S bár utam sokszor könnyek árja mossa,
Nem mondom gyásznak ezt az életet;
De hogyha lenni: nem teher szívemnek,
Kell, hogy nem lenni még könnyebb legyen,
A gondolat, hogy vég nélkül pihenjek,
Zajgó hullámot nem ver lelkemen.

S meghalni sem fáj! Oh, e gondolatba
Ölelő hittel kulesolom magam;
Elmúlunk, mint a tónak játszi habja,
Bú nélkül, könnyen, öntudatlan.
Lágy ölbe' ringat a halál az éghez, —
Végső vívódás: élők kínja csak,
Bucszó lélek földit már nem érez,
Azé minden gyász, a ki itt marad.

Elmúlni könnyű; hull a kert virága:
Nem neki fáj az ősi bús halál;
Hajh! csak a kert lesz mondhatatlan árva,
Hogy díszét veszítve, letaroltan áll.
Meghálni nem fáj, ah! temetni fáj csak,
Halottnak tudni féltett örömöt,
A sír, a melyet kedvesünknek ástak,
A hant, mely a koporsón dübörög...

Uram! ki úr vagy életen, halálon,
Ettől a gyásztól ments meg engemet!
S add, hogy koporsóm másoknak se fájjon,
Ha majd magadhoz hívd lelkemet.
Ne jajduljon bú napom elborultán,
Hogy könnyen haljak, ha időm lejár:
Szeliden, mint a tó tükrén a hullám,
Bú nélkül, mint a röppenő sugár.

TAMÁS BÁCSI.*

Irta Lampérth Géza.

Tamás bácsi künn lakik a falu-végén,
Messzebb annál nem is volt már réges-régen.
Világjárni nem való a rozsz bal lábá.
A jobbat meg rég elhagyta
Valahol a Branyiszko-hegy oldalába.

Napestig is elüldögél egymagában
Házikója muskátlis kis ablakában.
Onnan néz a mezőre, az országútra;
— Ujságját a postás-fiú
Szombat este mikor hozza: percze tudja.

* A Petőfi-Társaság Vigyázó-pályázatán megdícsért költemények.

Hogy fölbontsa, hogy megnéze, alig várja:
Hol bõmból a «Hosszú Tamás» duruszája?
Melyik kopjéti védi Devett, melyik várost?
Hol bujdosik Kitchener lord?
S Krüger apó nem beteg-e... s merre jár most?...

S ha érkezik hire egy-egy diadalnak:
Neki vidúl, érzi magát fiatalnak!
A harezteret, képzelmében megalkotja
S út, vág, ezélez — komendéroz...
Majd szurony, majd zászlórúd a mankó-botja.

«Ezer kartács! — a halált de bőven osztják!
Hull az ánglus... Úgy mint akkor, hej, az osztrák!
A komandáns akárcsak hős Guyon volna...
S az a fiú — nézd csak Tamás —
Úgy rohan, mint te akkor... az első sorba...»

S véltük harezol: «Hősök népe rajta! rajta!»
S véltük mondja harez után a szoltárt ajka.
És kéri a Hadak urát buzgó szívvel:
«Vedd sánczidba, Uram, őket
S ha lankadnak, Te pörölj a pörölleikkel!»...

«Hiszszük: Te a kevélyt, gógóst megalázod,
Nem hagyod a szabadságot, igazságot —
E hitünket Uramisten, oh ne vedd el,
Járj előttük, lengj felettük
Bátorító, erősítő szent lelkeddel!

«Vigyázz őröz szemekkel e küzdő népre,
Segítsd őket, mint minket... jaj! ne oly végre!...
— S összeborzad... Éj borong már a határon —
Éjhomályból elé rémlik
Világos és az aradi tizenhárom...»

MAGYAR HAJÓJÁRAT AFRIKÁBA.

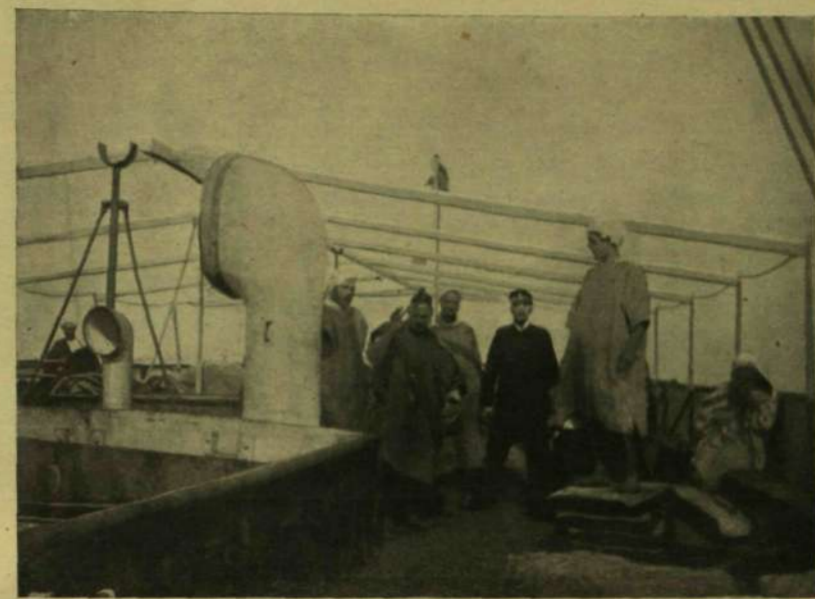
III.

A gibraltári tengerszoroson át a tulsó afrikai partra, Tanger marokkói városba csak 33 mérföldnyi az út, de a rendesen erős atlanti-oczeáni tengerárammal szemben a hajó sok erőt vesz s öt órai útba is belekerül, míg a hajó a tengeri öbölbe ér s itt nyílt vízen, nem védve semmi révgáttal, horgonyt vet.

Mert itt már nincs kikötő. Marokkó vad partjaira értünk, melyeket e boldogtalan ország fiatal, 21 éves szultánja, Aziz, mindenkép elzárni törekszik a külső világ elől. Ezért nem engedni meg sehol sem rendszeres kikötő építését, sőt parti jeltűz vagy világítótorony felállítását sem, hogy ezzel se nehezítse vagy megakadályozza éjjel a partraszállást, — mert Marokkó összes parti városait veszedelmes sekély vizű zátónyok veszik körül s még nappal is rendkívüli óvatosságra van szüksége a kormányosnak, hogy biztos irányban vezesse hajóját a város alá.

Szanatoriumot kereső betegeknek itt már többé helyük nincs. Még az egészséges ember is beteg lesz e züllött, vad viszonyok között. Csak a kereskedői szemmel s a kutató tudvágy győzi le az itt lépten-nyomon eleje toluló akadályokat...

Marokkó városai óriási bástyákkal vannak

AZ «ÁRPÁD» HAJÓ FEDÉLZETE A MAROKKÓBÓL VISSZAINDULÁSKOR.

körülvéve; a bástyasarkokon s a főkapu fölött figyelő tornyokkal. A lőrészekel csipkézett sánczok tetején két-három öl hosszú, óriási, régi divatú ágyúk tátogatnak; lafettáik malomkö nagyságú nagy fakereken nyugszanak; löpor-nak, golyónak azonban hire sincs. Azt mondja a lándzsás bástyaőr: «Ins Allah! Így is esül, — ha lsten akarja!» Ily bástyaőr minden falon s fal-toronyban gubbaszt; öreg fehér szakállas mörök, nagy turbánnal fejükön s hosszú dárdával

MOGADORI RÉSZLET.

balkezükben; jobbukat baksist (borraalót) kéregetőleg tartják az idegen elé, ki a kormányzó engedélyével itt megjelenhet.

Nappal nyitvák a város kapui, mellette ott strázsálnak a szultán vámszedői s minden bevagy kivitt árú tizedrészt értékét pénzben vagy árúban, vámul elszedik. Erőben aztán a szultán részére gyűlik össze a legnagyobb áru-raktár, melylyel első sorban Ő Felsége csinálja a legnagyobb versenyt saját országa kereskedőinek. Éjjel, naplemente után bezáródnak a város kapui s többé se ki se be nem juthat senki a városba reggelig.

Szűk utcabágyrinth maga a város, melynek pár európai boltja mellett ezernyi apró lyukban az arab kereskedők árulják portékáikat, melyeket örökké jövő-menő karavánok hoznak ide a bel-földről. A város főkapuja (s mellette a vámu-dvar) a tenger felől van, s dagály idején a hullámok egész a kapualjig vernek. Az ilyenkor érkező karavánok teve-rajai e zajló tengeráron át kénytelenek a főkapuhoz jutni, a mi láthatólag jólesik a messziről jött fáradt állatoknak, mert hajesáruk minden nógatása ellenére is, óraszámra kneippolnak a friss hullámokban.

A ki Tangerben akar pár napot tölteni, a francia módra berendezett Bristol-hotelben jó ellátást talál, napi 8—10 frank fizetés mellett. Úgy itt, mint Marokkó egyéb részeiben spanyol pénzzel kell fizetni az utasnak. A vásárlásoknál azonban meg kell szoknia, hogy az úgynevezett «tucza» itt nem 12, hanem 13 darab-ból áll s a hosszmetrére vett szövözetet vagy szőnyegét itt nem méter szerint, de a vevő alsó karja szerint mérik, a mutatóújj hegyétől a könyökig.

Tangertől nyugat felé a legközelebbi parti város Dar El Beida (Casablanca) 162 mérföldnyire van. (Egy tengeri mérföld 1850 méter.) A hajó 16 óra alatt ér oda. Innen lejjebb Mazagan 56 és Mogador további 141 mérföldnyire fekszik. Ez a város a legnagyobb parti kikötője Marokkónak s a hajók is csak idáig közelkednek.

TANGER, MAROKKÓI KIKÖTŐ.

KÉPEK ÉJTSZAK-AFRIKÁBÓL.

Darányi miniszter. A szími trónörökös.

A SZÍMI TRÓNÖRÖKÖS GÖDÖLLÖN DARÁNYI IGNÁCZ MINISZTERREL ÉS KISÉRETÉVEL.

Végtől-végig Marokkó tengerpartjait hatalmas sziklapartok alkotják, a völgyeket pálmás és olajfacsoportok foglalják el, a parti részt vörös-szürke homokisvátog borítja. Barátságatlan, csendes, szomorú vidék. Naphosszant hajózunk a sivatark mentén, a nélkül, hogy emberlaktá telepet pillantanánk meg. Csak itt-ott látni egy-egy fallal körülbástyázott nagy kupolát; valamely gazdag mór-főnöknek ősi kriptája ez. Világító-tornyoknak hire sincs és ha a nap leszáll, jó messze kell behajózni az oceánba, nehogy a tengeráram, vagy éjjel támadható vihar a zátonyokra sodorja a hajót, mely sekélyvízű zátonyok, az egész partvidék előtt — néhol 4—6 mérföldnyi távra is — veszélyeztetik a hajókat.

Az összes kikötők előtt, kivált apály idején, számos hajótört gőzös és vitorlás roncsai láthatók; legutóbb december 13-ikán a «La Marne» francia személyszállító gőzös súlyodt el a mazagani kikötőben; árboceai s kéménye még kilátszanak a vízből. E roncs mellett vetett horgonyt a mi hajónk, az «Árpád» is. Bizony nem a legkellemebb szomszédság volt.

A kereskedelem e parti mór városokból belső Afrikába vajmi nehézkes s az a néhány európai kereskedő, ki itt letelepült nehezen keresi meg tőkéje kamatait. Ezek azonban busások s a tőkét éven át megháromszorozzák. Többnyire cserekereskedést folytatnak s ez mindig kifizeti magát. A téli (esős) hónapokban egyáltalán nincs pénz az arab és mór bensülöttek kezén s így a hitel-határidő rendszeren félelmi. Azt aztán bevarni, oly földön, hol az igazságszítás a kadi szeszélyétől függ, ugyancsak elszánt kitartást kíván. Spanyol és német telepes itt a legtöbb kereskedő; magyar embert egyetlenegyét találtam

Marokkóban és pedig Mazaganban. Keller Imre budapesti fiatal kereskedő ez, ki előbb két évig Tangerban ügynöksésködött, míg most nyolcz hónapja végleg Mazaganban telepedett meg. Már valahogy megszokta a vad állapotokat, de természetesen csak a jó haszonra való kilátás

A SZÍMI TRÓNÖRÖKÖS A LOVAKAT SZEMLELI GÖDÖLLÖN.

tartja itt. A jó fiú alig tudott hová lenni az örömtől, mikor magyarul szólítottam meg. Marokkói európai ügynökeink is a jó haszon reményében tartanak itt ki. Az állami rend Marokkóban nagyjában ez: Az idegen nem fizet

semmiféle adót, csak a 10%-os be- vagy kiviteli vámot. Ingatlan nem vehet; boltot, lakást bérelhet minden városban a szultántól, kinek minden helyütt 4—500 háza van, az egyenes örökösök nélkül elhaltak vagyonát mind ő örökölve. Az adófizetés igen egyszerű. A mit a bensülött termel vagy nevel, ezt az illető kormányzó megfeleli. Fele a termelő, fele a szultáné. Ezen adó és a vámok rengeteg vagyont halmoznak össze az állam részére, — nincs is ennek egy fillér államadósága sem. A bevételekből a kormányzó elsőbbségét saját területe kiadásait vonja le; a fölösleget beküldi a miniszternek s miután ez is megfizette a státuszpénzt (a pár száz katonára, egy német tisztetől vezényelt hadihajó, vámszedők s hivatalnokok fizetésére), a maradványon Aziz szultán éldegél 600 feleségével. Állami kiadás nincs; se útszín, se utca-seprés, se közvilágítás, se kórház, se iskola. Hanem aztán van is itt testi és lelki sötétség, ezredéves piszokhegyek a városok körül s tíz ember közül kilenc ember vézna, beteg; főként a lepra-betegség, a rothadó végtagokat okozó nyavalya szedi ezerszámra áldozatait. Az igazságot ősi mód szerint osztja a kádi. A tolvaj markát késsel felvágják, a rablónak kezéjét metszik le, a sikkasztó hivatalnoknak vagy a gyilkosnak levágják a fejét, az utonállónak kistűk a szemét. Am, a ki 30 durost lefizet, azt eleresztik.

Kivülről, messziről, bizony szép megnézni e

bizarr parti mór városokat, kupolás mecsetekkel, minarettjeikkel, lapostetejű, kocskanegyszögű, ablakatlan házaikkal, rengeteg bástyáikkal s azok tornyaival; turbános-fezes, barna-fekete népükkel, teve-karavánjaikkal. Hanem benn kalandozni az ezeréves piszok közepette, a sok ezer vak, csonkakezű és leprabeteg nép között, — az nem kívánatos.

Áprilistól októberig, mikor többnyire csendesek a tengerek s az Atlanti-occeán is rendszeren nyugodt: minden érdeklődőnek ajánlom Marokkó megtekintését. Hanem a téli hónapokban, novembertől márcziusig csak tengeredett ember jöjjön ide, a turista pedig állapotjon meg Tangerben. Elvégre ott is megismeri már e sötét birodalom képtelen állapotait s nem kell ezért megviszkodnia az oceán viharaiával, borzalmaival.

Ime pl. december hó folyamán a «Tanger» gőzhajó 15 napig tévelygett a ködben Marokkó partjai előtt, míg végre kitisztult s Mazaganba juthatott. Az «Árpád»-dal mi is két nap s szintén küzködtünk e helyen, óriási viharban, ködben, kitéve minden pillanatban a zátonyokon való elpusztulásnak. *Kompoly Thwadar.*

EGYVELEG.

* **Edvárd angol király** a koronázási ünnepélyek tartamára életét nyolcz nagy londoni társulatnál 9.000.000 korona erejéig biztosította.

* **A velencei üveggyári munkások** negyven vagy ötven éves korukban már nagyon roszt látnak s utóbb rendszerint végkép megvakulnak. A megvakulást az üvegolvastó kemenczék rendkívüli hőisége és fénye idézi elő.

MÁRIA KRISZTINA FŐHERCEGNŐ EGYBEKELÉSE SALM EMÁNUEL HERCEGGEL.

Mária Krisztina főhercegnő, Salm-Salm Emánuel herceg bájos menyasszonya, a lefolyt héten búcsúzott el a leányélettől, melynek javarészt a pozsonyi Grassalkovich-palota falai közt és annak gyönyörű parkjában töltötte el. Pozsony főúri társasága múlt hétfőn búcsúestét rendezett a fenséges mátka tiszteletére. Az ünnepségen megható módon nyilatkozott az a valódi szeretet, mely a főherceg kisasszonyt a pozsonyi társasággal összefűzte. A város helyőrségének tisztikara f. hó 6-ikán este fátylaszerenaddal kedveskedett a mátkapárnak, másnap pedig a városi és megyei törvényhatóság hivatalos körei és képviselőtestülete a vasúthoz kísérte a főhercegi családot, mely akkor hagyta el Pozsonyt, hogy résztvegyen a bécsi esküvőn. A pozsonyi polgármester lelkes beszédben fejezte ki az ősi koronázó város lakosságának örzelmet és a város ezimerével díszített gyönyörű virágcsokrot nyújtott át a menyasszonynak.

E hó 9-ikén, pénteken, a bécsi Hofburgban megtörtént az ünnepes *renunciáció*, szombatn pedig az esküvő, mely *Frigyes* főhercegnek nagybátyjától, Albrecht főhercegtől örökölt palotájában ment végbe, rendkívül fényesen, a király és valamennyi főherceg jelenlétében.

Mária Krisztina, a kit nemes szívbéli tulajdonságai, szépsége és ritka kedves modora miatt mindenki tisztelt és szeretett, Berlinbe megy lakni, a hol férje a külügyi hivatalba van beosztva szolgálattételre. Salm-Salm Emánuel herceg nejét továbbra is megilleti a cs. és kir. fenség cím, mert férje származására az uralkodó családokkal egyenrangú. Képünk a mátkapár legújabb együtt levett arcképet mutatja.

NEMZETKÖZI KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁS.

A május 3-án megnyílt első budapesti nemzetközi kertészeti kiállítás nagy vonzerőt gyakorol most a főváros növénykedvelő közönségére s a városi nagy iparcsarnokban és környékén elhelyezett pompás virágcsoportokban, dísznövényekben, az alkalmatlan idő ellenére is, folyvást nagy számú érdeklődő gyönyörködik.

A kiállításon hét külföldi állam negyvenhat kiállítóval szerepel, míg a hazai kiállítók — számszerint kétszázötven — sikeres versenyre keltek a külföldiekkel. Az idegen kiállítók közül különösen meglepnek, részint a tömeg nagyságával, részint a különleges növényfajok bemutatásával a belga *Sander F.* és *Fiai* brüggei kertészeti telepe, mely szép pálmákat, japáni törpe fenyőket, agavákat, juccákat állított ki, *Clercq Van Ghysseghem* ledebergi, szintén belgiumi kertészeti pálmáival és hidegházi növényeivel, *Guder* Vilmos boroszlói faiskolája, *Gaucher N.* stuttgarti faiskolája, *Ranf* és *fiai* (Basel, Svájc) remek alakfáival, valamint *Frets C.* és *fiai* boskoopi, hollandiai faiskolája, melyek mind nemesfajú alak-gyümölcsfákat állítottak ki. A külföldi kiállítók képviselőit a király, a mikor a kiállítást megtekintette, hosszabb megszólítással tüntette ki. Nagyszerű tömeges kiállítással szerepel a hazaiak közül első sorban *Budapest székesfőváros Iseamm* Keresztély által vezetett kertészete, melyben igen szép gyűjtemény van összeállítva fenyőköl, azaleákból és különböző melegházi növényekből; *József főherceg* al-

csuthi és margitszigeti udvari kertészete *Magyar György* főkertész vezetése alatt, a ki gyümölcsalakfákat, gyönyörű pálmákat, s virágcsoportokat állított ki; a király budapesti és schönbrunni kertészete *Umlauf* Antal udvari kertész vezetésével; *Estherházy* Ferenc gróf tatai kertészete, melyet *Nagy* Ferenc főkertész vezet, a ki nagyszabású páfrán- és virággyűjteményt állított ki, s 19 darab narancs- és citromfát, melyek virágokkal és gyümölcsökkel teltek. A fővárosi és vidéki magánkertészek is méltán dícséretet érdemelnek; nevezetesen *Seyderhelm* Ernő udvari műkertész pálmáival és cykasával; *Szelényi* József ezégek számos remek virágkötési munkáival, melyek között különböző alkalmakra való igen izéles csokrok díszlenek,

A kiállítást május 3-án nyitotta meg *József* főherceg, mint a kiállítás védnöke; vele jöttek: neje, *Klotild* főhercegnő, *József* Agost főherceg nejevel, *Augusta* főhercegnővel. Jelen voltak *Szell* Kálmán miniszterelnök, *Darányi* Ignác földmívelési miniszter, valamint nagyszámú előkelő közönség s többek közt *negyven* külföldi kiállító. *József* főherceget *Emich* Gusztáv udvari tanácsos üdvözölte lendületes szavakkal, mire a főherceg megnyitottnak jelentette ki a kiállítást, s a közben megérkezett *szími trónörökös* annak megtekintésére indult.

Másnap *Mária Valéria* főhercegnő és *Lajos Viktor* főherceg is megszemlélték a kiállítást, melyet május 6-ikán a király is meglátogatott. Ő Felsége, — kit *Darányi* miniszter fogadott a nagy iparcsarnok előtt — apróra megszemlélt mindent s különösen a főváros kiállításánál az őt kalauzó Iseamm kertészeti főnöknek kiváló megelégedését fejezte ki, s azt mondta, hogy a nyilvános parkok a fővárosban szépek s egyszerűsége mind megkérdezte, hogy mennyi újat létesítettek a legutóbbi időben. A király hosszabb ideig tartózkodott *József* főherceg egyetemes kiállításánál s kivált a marilis és hegóniák különböző fajai iránt érdeklődött; bemutatta ekkor *Magyar* főkertész a caladium virágot is, melyet a külföldi «L'archiduc Joseph»-nek keresztelt el s mely nagy elterjedtségnek örvend. Hosszabb ideig ott tartózkodása alatt több kiállítót megszólított s tüntetett ki Ő Felsége, majd búcsúzáskor *Darányi* miniszternek rendkívüli megelégedését fejezte ki a szép és gazdag kiállítás fölött.

Markó Miklós.

A SZÍMI TRÓNÖRÖKÖS BUDAPESTEN.

Mai számunkban több érdekes képet közlünk arról a kirándulásról, melyet *Maha Vajiravudh* szími trónörökös május 2-ikán Gödöllőre tett. A kirándulás egész napot töltött be s a keleti vendéget *Darányi* Ignác földmívelési miniszter is elkísérte.

Gödöllőn legelőbb a száritói méntelepre kocszított a társaság, majd visszatérve a pályaudvarra, megreggeliztek s aztán az állami tyúktelepet és méhészetet tekintették meg. Innen a várkastély megtekintésére indultak s aztán az Erzsébet-szobrot nézték meg, melynek talapzatát a trónörökös koszorút tett le. Ezután a haraszi majorba hajtottak s ennek meg-

szemlélése után egy erdei tisztáson népnepet rendeztek, hogy a vendég a magyar köznépet is megismerje. Gödöllő csinos lányai és legényei tüzes csárdást jártak, egy leányzó nemzeti szín szalagos csokrot nyújtott át a trónörökösnek, a kinek több gödöllői úri hölgyet is bemutatottak. A népnep után visszatért a társaság Budapestre s a trónörökös este a Park-klubot látogatta meg, hol gróf Szapáry Pál fényes lakomát rendezett tiszteletére. Május 3-án a trónörökös megtekintette a kertészeti kiállítást, a Ferencz József lovassági kaszárnyát s estére edebet adott, melyben *Szell* Kálmán miniszterelnök, *Wallacis* és *Darányi* miniszterek, herceg *Lobkovitz* hadtestparancsnok és gróf *Apponyi* Lajos magyarországi udvarnagys részt vettek. Az ebéd végeztével meg végignézte a trónörökös az Operaház előadását s meg az éjjel elutazott Budapestről.

AUTOMOBIL-KORZÓ BUDAPESTEN.

Április utolsó vasárnapján, 27-ikén tartották Budapestben az első automobil-korzót. Az érdekes és újszerű látványosságot a budapesti automobil-klub rendezte s részt vettek benne a gépkocsi sportjának kedvelői közül számosan, köztük *Andrássy* Géza, *Estherházy* Mihály, *Szapáry* Pál grófok, stb. Az idő ugyan nem

Addió fényképe.

SALM EMÁNUEL HERCEG ÉS MÁRIA KRISZTINA FŐHERCEGNŐ.

A SZÍMI TRÓNÖRÖKÖS GRÓF SZAPÁRY PÁL AUTOMOBILJÁN AZ ÚJ ORSZÁGHÁZ ELŐTTI TÉREN.

nagyon kedvezett: borús és szeles volt, de a korzó mégis jól sikerült. A társaság a Tattersalban gyülekezett s innen kiindulva a Stefánia-úton és a Városligetben át a római fürdőbe mentek oszonnára.

Az automobil-sportnak az idén kezd nagyobb divatja lenni Budapesten s a klub tagjai több ilyen korzót is terveznek még a tavasszal.

CONSTANTIN ABBÉ.

A Nemzeti Színház fölelevenítette két évi pihenés után *«Constantin abbé»*-t, *Halévy*-nek nálunk rendkívüli sikert aratott, szívet-lelket üdítő vígjátékát. Olyan érdeklődés kísérte most is, mint mikor újdonságszámba ment. Úgyzólván minden jegy elkelt. Az évad végi lanyha hangulatnak nyoma sem volt. A színpadon összevágó, élénk játék, a nézőtőre lenkes hangulat. Darab és előadás egyformán rá is szolgál az utóbbira.

Alig hiszem, hogy Újházihoz hasonló abbé-t tudjon fölmutatni bármely színpad is. A bécsi Burgszínházban, az izlésnemestésnek ebben a gondosan ápolat művészeti templomában, nem tudtak boldogulni a darabban. A genáisi *Somenthal*-nak, a művezetőnek fölfont, hogy míg nálunk csakhamar le kellett azt venni a műsorról, nálunk vonzerőnek bizonyult. A kíváncsiság lehozta őt azon egyenes czállal ide, hogy végignéze *«Constantin abbé»*-t. És el volt ragadtatva. Mert hát nemcsak *Újházi*, hanem minden egyes szereplő a java erejével emeli művészi értékűvé az egész előadást. Nincs abban egyetlen zavaró hang. Mindenki helyén van s oly természetesen egyszerűséggel folyik a játék, mintha csak a való élet alakjai mozognának a színpadon. Gyönyörűséggel követi ezt az összhangot a néző.

Ezzel nemcsak az *Újházi* ismert művésze abbéja gyakorolt vonzerőt, hanem fölkelte az érdeklődést az is, hogy Csillag Teréz egykori szerepét *Ligeti* Juliska vette át, a Helvey Lauráét pedig *Lánczy* Ilka. Az előadás e cserével is megtartotta régi bevált minőségét. A kiváncsiság lehozta őt azon egyenes czállal ide, hogy végignéze *«Constantin abbé»*-t. És el volt ragadtatva. Mert hát nemcsak *Újházi*, hanem minden egyes szereplő a java erejével emeli művészi értékűvé az egész előadást. Nincs abban egyetlen zavaró hang. Mindenki helyén van s oly természetesen egyszerűséggel folyik a játék, mintha csak a való élet alakjai mozognának a színpadon. Gyönyörűséggel követi ezt az összhangot a néző.

Ezzel nemcsak az *Újházi* ismert művésze abbéja gyakorolt vonzerőt, hanem fölkelte az érdeklődést az is, hogy Csillag Teréz egykori szerepét *Ligeti* Juliska vette át, a Helvey Lauráét pedig *Lánczy* Ilka. Az előadás e cserével is megtartotta régi bevált minőségét. A kiváncsiság lehozta őt azon egyenes czállal ide, hogy végignéze *«Constantin abbé»*-t. És el volt ragadtatva. Mert hát nemcsak *Újházi*, hanem minden egyes szereplő a java erejével emeli művészi értékűvé az egész előadást. Nincs abban egyetlen zavaró hang. Mindenki helyén van s oly természetesen egyszerűséggel folyik a játék, mintha csak a való élet alakjai mozognának a színpadon. Gyönyörűséggel követi ezt az összhangot a néző.

Nehéz feladat jutott *Ligeti* Juliskának, az utódnak; de ő azzal derékasan megküzdött. Nem utánozta, hanem önállóan a maga rokonszenves művészi egyéniségét juttatta érvényre, a melynek anyai értékes jelét adta ténylegesen teljesen joga-

ÚJHÁZI MINT CONSTANTIN ABBÉ.

sító újabb alakításában. *Lánczy* Ilka finom volt és emelte az egész keretet, a régi alakok pedig egytől-egyik helyt álltak művészi lelkületök egész odaadásával. Az abbé unokaöccse rokonszenves, férfias jellemű *Mihályfi* ad meleg hangokat. A könnyűvérű, de alapjában jó szívű s az anyja által (*Lendvayné*) kényeztetett Paul helyén van *Horváth* kezében s az abbé közvetlen környezete is pompás személyesítőkre talál. *Vizváryné* a házvezetőnő, *Gabányi* az öreg kertész adja. A Nemzeti Színház legfinomabb előadásainak egyike a *«Constantin abbé»*. Sz—y D—s.

A MAGYAR TUD. AKADEMIA NAGYHETE.

A Tudományos Akadémia május első keddjén szokta megkezdeni elő nagygyűlését és a rákövetkező vasárnap fejezi be ünnepélyes közlésével. A nagygyűlés zártkörű, hallgatóság nélkül, kivéve a közlést.

Az osztályok értekezlete. Május 5-ikén gyűlt össze az Akadémia három osztálya külön-külön, hogy megállapítsa a nagygyűlés elő való terjesztési válokat. Ezek tagajánlásból, jutalomdíjak odaítéléséből és új pályázatok kitűzéséből állnak. A fő az Akadémia nagy jutalmának odaítélése, mely minden évben más osztályra esik s megjelölt kiváló műveket illet; továbbá a tagválasztások.

Az első osztály (szépirodalmi és nyelvészeti) a bírálók jelentése alapján ajánlja, hogy a 200 aranyos *Nádasdy-díj*, mely elbeszélő költeményre volt kitűzve, a *«Réka gyász»* című sikerült költői műnek adassék ki. A *Bulyboszky-díjat* a múlt évben nem adták ki s most 800 koronára emelkedett; a bírálók az utóbbi négy évben megjelent szépirodalmi művek közül *Kozma* Andor *«Szatirák»* című verses kötetét ajánlják jutalomra. A *Sámul-díj* (megjelent nyelvészeti értekezésre) a halmgyi nyelvjárásról írt értekezésért *Horger* Antalnak, *Román-Petre község díját* (magyar nyelvtan románok számára) *Láng Mihálynak* ajánlják kiadni beküldött dolgozatáért. A *Lukács Krisztina-jutalommal* a *Munkácsi Bernát* és *Kunoss Ignác*nak *«Török-magyar jövevény»* című munkáját díjazták. A *Gorove-díjat* szótöbbséggel kiadják a *«Nunquam aliud natura»* jelű műnek. Az *Ipolyi-pályázat*, mely magyar kódexek forrásaira volt kitűzve, a beérkezett egy munkának föltételeken ítélték oda, ha 1903 szeptember hónapjáig művét megfelelően kijavítja. Az *Eötvös József-életrajza*ra kitűzött pályázatra a díjat kiadják a II. számú munkának, ha művét ez év december 31-ig újabb benyújtja. Ezután kitűzték az új pályázateleket, melyek évenként ismétlődnek. *Új tagokul* ajánlja az osztály *Pecz* Vilmost; levelező tagoknak: *Szilasi* Móriczot, *Melich* Jánost, *Szechy* Károlyt és *János* Bélát. Kültagoknak: *Jalava* Antalt és *Paul* Hermant.

A második osztály (történelem, jogtudomány, bölcsészet) itélte ezúttal az Akadémia nagyjutalmát fölötte. Ezt *Csanády* Dezső kapta *«Magyarország történeti földrajza a Hunyadiak korában»* című negy-

munkájának III. kötetéért. A Marczibányi-jutalmat *Károlyi* Árpádnak adták ki *«A korponai országgyűlés 1605-ben»* című művéért.

A *Pesti Magyar Kereskedelmi Bank* jutalma megosztott *Fellner* Frigyes *«A járadékirtók rendszere»* és *Krisztinkovics* Ede *«Vízutakról»* című munkája között. A többi pályázat eredménytelen maradt, s a mennyiben nem találtak alkalmas munkát a díjak kiadására, — ezeket újból kitűzik pályázatra. *György* Aladár az Akadémia megbízásából *«A munkásvédelem és munkásbiztosítás»*-ról írt munkájáért a jutalmat megkapja. — Ezután a következőket jelölték akadémiai tagságra: tiszteleti tagul *Plösz* Sándor igazságügyminisztert, levelező tagokul: *Angyal* Dávidot, *Beöthy* Ákóst, *Wosinszky* Mórt, *Reiner* Jánost és *Thüring* Gusztávot.

A harmadik osztály (természettudomány, matematika) a pályázatokat így döntötte el: a *Lényay-díjat* kiadják *Szántó* Menyhértnek egy mezőgazdasági kérdést tárgyaló munkájáért. A *Lukács Krisztina-jutalom* kiadatik egy kémiai kérdés megjelöléséért *Bugarszky* István és *Sigmond* Eleknek. Az Első Hazai Takarékpénztár *Fáy-díjából* *Hieronym* Károlyt és *Faragó* Lipótot megbízzák egy, a csatornakérdést tárgyaló munka megírásával. A *Rózsai-díj*höz megbízzák *Hirschler* Agostont és *Terray* Pált egy kémiai patológiai mű megírásával. *Tanagl* Károlyt pedig egy fizikai kérdés megoldásával. A tagjelölések eredménye a következő: jelöltetett rendes tagnak *Schulek* Vilmos, levelező tagnak *Hóór-Tempis* Mór, *Kalacsinszky* Sándor, *Schlesinger* Lajos, *Tanagl* Ferenc és *Schafarik* Ferenc; külső tagoknak: *Darbois* Jean Gaston, *Mittag-Leffler* Magnus és *Moissan* Henri.

A nagygyűlés. Május 7-ikén délután kezdődtek a nagygyűlések báró Eötvös Loránd elnökelete alatt. A gyűlés nevezetes eseménye, hogy a tudományok bőkezű pártfogója, *Semsey* Andor megváltoztatta szászere forintos adományának rendeltetését. A nagylelkű adományozó tizenkét év előtt oly feltétellel becsatolt szászere forintot az Akadémia rendelkezésére, hogy tíz tudományos munkára egyenként 10,000 forintos jutalmat tűzött ki. A hosszú idő alatt a jutalmakat kiadni nem lehetett; vagy nem jelentkezett a pályázatra senki, mert attól tartott, hogy fáradságos munkája egy más munka ellen kárba vészett, vagy gyöngye munkát kapott az Akadémia. *Semsey* most az egész nagy összeget mint külön alapítványt bízta az Akadémiára s még 25,000 korona újabb adományt tett hozzá.

Legelőször a pályázati és egyéb jelenségeket terjesztették elő. A *«Réka gyász»* című elbeszélő költeménynek, melyet a Nádasdy-díjra a bírálók díjesérettel ajánlottak, jelíges levélkéjét felbontván, szerzőnek *Regöczy-Ernő* Győző székesszéférvári főreáliskolai tanár tünt ki, a ki már több év előtt föllépett szépirodalmi műveivel. A többi pályázat nyertesei: A *Gorove-díjjal* kitüntetett mű szerzője *Jászy* Oszkár földművelésügyi miniszteri fogalmazó. Az *Ipolyi-jutalom* nyertese *Varga* Damján cisztercita tanár Egerben. A *Semsey-féle* nemzeti-gazdaságtani második díjat *Milhofer* Sándor (Kecskemét) nyerte meg. Ezután megállapították a vasárnapi közlés programját, a mely a következő: 1. Elnöki megnyitó beszéd, *Kun* Géza gróf Akadémiai másodelnökétől. 2. Jelentés az Akadémia 1901. évi munkásságáról. *Szily* Kálmán főtitkártól. 3. *Hollán* Ernő igazgatósági és tiszteleti tag emlékezete, *Lipthay* Sándor rendes tagtól. 4. Az ősi szellem, *Kozma* Andor levelező tagtól. Elhatározták, hogy *Tisza* Kálmán arczképét elhelyezik a képes teremben. Végül *Szily* Kálmán főtitkár bemutatja *Semsey* Andor levelét, a melyben fölszólítja az Akadémiát, hogy tizenkét évvel ezelőtti alapított jutalmi dolgában a következő fölhívást tegye közzé:

Az Akadémia fölhívja mindazokat, kik a *Semsey-jutalmak* egyikére vagy másikára a kérdések eddigi szövegezésére alapján, 1907. szeptember 30. határidővel pályázni szándékoznak, szíveskedjenek a pályamunka részletes tervezetét és mutatványt legalább három nyomtatott ívny részletet, névtelenül és idegen kézzel írva, 1902. december 31-ig az Akadémia főtitkári hivatalához azzal a kijelentéssel beküldeni, hogy erre és erre a kérdésre pályáznai óhajt. A mely pályakérdésre ilyenmő jelentkezés vagy egyáltalában nem érkezik, vagy pedig a jelentkezéshez csatolt tervezet és mutatvány kedvező sikerre nem nyújt kiáltást, az Akadémia erre a kérdésre nem ismétli többé az eddigi pályázatot.

Az így szabaddá váló pályadíjakat végleges alapítványul *Semsey* az Akadémia rendelkezésére adja olyanformán, hogy az összeg az Akadémia birtokába megy át és mint önálló alapítvány kezelendő. Az alapítvány évi kamatai nagyobb szabású és költségesebb tudományos és irodalmi munkálatokra fordítandók, melyeket az elnökök és titkárok bizottsága állapít meg. Kezdetül az alapító (1903-tól fogva) kívánna, hogy ez az összeg az *alföldi geofizikai viszonyainak földterítésére* fordítsanak, azoknak a módszereknek a segítségével, a melyekkel Eötvös

Loránd báró a tudományt gazdagította. Hogy azonban a kamatok lefoglalása túlságosan soká ne tartson, hogy másrészt a nagyszabású vizsgálat mielőbb befejeztessék, hajlandó az alapító, ha az Akadémia a maga részéről is elfogadja az alapítványt, a vizsgálatok megkezdésére és a hozzájuk szükséges tudományos eszközök beszerzésére még huszonöt ezer koronát áldozni. — A levelet a nagygyűlés halás köszönettel vette tudomásul.

Május 8-ikán, ünnep lévén, nem tartottak ülést. Az ajánlott új tagokat a május 9-iki ülésen mind megválasztották.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Shakspeare összes színművei. Most jelentek meg hat szép kötetben, a Franklin-Társulat új kiadásában Shakspeare összes drámai munkái. A kiadás szövegében megismétlése a Kisfaludy-Társaság nevezetes Shakspeare-kiadásának, új azonban a beosztás. A két első kötetet a tragédiák, a további kettőt a történeti színművek, az ötödiket a vígjátékok s az utolsót a regényes színművek töltik be. A tragédiák tárgykul szerint vannak csoportosítva: első helyen a szerelmi tragédiák állnak: *«Romeo és Julia»*, *«Othello»* és *«Cymbeline»*; ezeket követik az angol tárgykul: *«Macbeth»*, *«Lear király»* és *«Hamlet»*. Az ókori tárgykul tragédiák a második kötetet foglalják el s a csoportosítás itt a bennük rajzolt korszakok időbeli egymásutánja szerint halad: első a trójai tárgykul *«Troilus és Kressida»*, utolsó a római császárság korában játszót *«Titus Andronicus»*; a kettő közé sorakoznak a másik görög tárgykul darab, az *«Athéni Timon»* s a római köztársaság és triumviratus korabeli tragédiák, *«Coriolanus»*, *«Julius Caesar»*, *«Antonius és Cleopatra»*. E beosztásban érdekes képet nyerünk Shakspearenek az ókori történetről vallott felfogásáról s a különböző korszakok drámai feldolgozásának módszeréről. Hasonló elvek szerint vannak csoportosítva a következő két kötetben a történeti drámák, a történelmi korok időrendje szerint, tekintet nélkül keletkezésük sorrendjére. A vígjátékoknál ilyen belső, tárgyi szempont nem kinálkozik s ezért ezeket keletkezésük sorrendje szerint adja az új kiadás. Shakspeare a Kisfaludy-Társaság által rendezett első kiadásában semmiféle tervszerű osztályozás nem volt s a második, Csiky Gergely által gondozott kiadás sem tartott ilyen szabatos rendet. A mi magukat a fordításokat illeti, ezeknek értékét kipróbálta már az idő; a fordítók között költészetünk legnagyobb neveit találjuk, *Vörösmartyt*, *Petőfit*, *Aranyt* s rajtuk kívül a forradalom utáni kor írói nemzedékének legjelesebbjeit. Az új kiadás szövegében az elsőhöz ragaszkodik, de felhasználja azokat a javításokat, melyeket a fordítók később tettek műveiken. Ennyiben az új Shakspeare tökéletesebb szöveget nyújt, mint az első. Az első kötetben megtaláljuk Shakspeare életrajzát, röviden, világosan és tömören megírva. Az egyes dráma-csoportokat egy-egy tanulmány előzi meg; a tragédiákról, a történeti színművekről, a vígjátékokról és regényes színművekről. Mind a három gondos, alapos dolgozat s olvasmányok is érdekes; nem a száraz adatokkal emésztli az olvasó türelmét, hanem közelebbre igyekszik hozni a közönséget Shakspeare szelleméhez, megértetve vele költői módszerét, eljárását, szelleme sajátosságait. A tanulmányokat, valamint az életrajzt is dr. *Voinovich* Géza írta. Az első kötetet Shakspeare sikerült arczképe is díszíti, melyet *Droeshut* metszete után *Hirsch* Nelly rajzolt. A hat kötet ára annak, a ki külön veszi, 30 korona. Tekintve, hogy e kiadás összhangba van hozzá a *«Magyar Remekírók»* kiadásával, ugyanabban az alakban, ugyanazon a papíron s ugyanazzal a kötéssel jelent meg: e nagyszabású kiadvány kiegészítőjéül tekinthető. Ezért a kiadó társulat a *«Magyar Remekírók»* hevőnek egy harmadrésznél kedvezményt nyújt: ha koronáért kaphatják meg az új Shakspeare-t. Így fejeződik ki külsőleg is a tény, hogy Shakspeare irodalmunknak valószínűleg kiegészítő része, egyrészt annak a hatásnak a révén, melyet íróinkra s közönségünk izlésének fejlődésére tett, másrészt azért, hogy annak idején legjelesebb íróink szövegtettek lefordítására. A régebbi két Shakspeare-kiadás már nehezen hozzáférhető s így közönségünk

GYÜLEKEZÉS AZ AUTOMOBIL-KORZÓRA.

annál nagyobb örömmel üdvözölheti az újnák megjelenését.

Hegyek koszorúja cím alatt dr. *Gyiszlóvics* Veszelin lefordította a szerb eredetű *II. Petrovics Nyegos Péter* montenegrói püspök-fejedelem dramatisztált époszát s a költő halálának ötvenedik évfordulója alkalmából kiadta Ujvidéken. A szerb költészet érdekes terméke e hazafias és vallásos szellemű költemény, melynek egyes rajzai és epizódjai a montenegrói nép életére, gondolkodására, babonáira is világot vetnek. Tárnya a mohammedán vallás kiirtása Montenegroból, 1700 körül.

Palágyi Lajos: «A rabszolgák»; az Akadémia által a Karátsonyi-jutalommal kitüntetett színmű. Palágyi e drámájában a Nero császár korabeli Róma életéből vette tárgyát, a hanyatló korról és hanyatló társadalomról rajzolva vígasztalan képet. Tárnya vezette rá, hogy formában is az ókori drámához közeledek; felvonásokra osztás nélkül folyik a cselekvény s a karnak is nagy szerep jut benne. Elismerésre méltó a szerző komolysága, melylyel mély erkölcsi és filozófiai eszméket igyekszik költői formába öltöztetni s nyelvének sokszor erőteljes pathosza. A könyvet az *«Athenaeum»* adta ki; ára 1 korona 60 fillér.

Ocskay brigadéros igazi életrajza és a Rákóczykor jellemzése címen 168 lapra terjedő könyvet adott ki ocskói *Ocskay* Gusztáv. A szerző könyvében igazolni igyekszik Ocskay Lászlót, a Rákóczykor híres csapatvezetőjét az árulás vádját s minden egyéb vád alól, melylyel a történetírás és ennek nyomán a költők illették. Sok érdekes adat van a könyvben, történeti előadás, módszer és felfogás dolgában azonban lehetne ellene egy-mást fölhozni. A könyv a Franklin-Társulatnál jelent meg, csinos kiállításban. Ára két korona.

Művészet, az országos képzőművészeti társulat tagjai számára kiadott kéthavonként megjelenő folyóirathoz a második füzet hagyta el a sajtót, számos képpel és bő szöveggel. Szerkeszti *Lyka* Károly. A Műcsarnok kiállításából, az Erzsébet királyné emlékére érkezett pályaművekről, egyes művészek műterméből és vázlatából (ezúttal *Glatz* Oszkáré) közöl sikerült fénynyomatokat, vagy rézkarcokat. Az Erzsébet-szobor pályázatáról *Lyka* Károly irt cikket, *Spiegel* Frigyes a modern építéssel és a budapesti bérházakkal foglalkozik. *Olgay* Viktor, *Olgay* Bertalan művészi kérdésekről cikkeznek. A közelebb elhunyt *Valentiny* Meleg, *Nécsy* István, *Nagy* Kálmán művészekről megaláztatás olvasható. Ezen kívül a művészi mozgalmakról és a képzőművészeti társulatról is bőven értesít. A *«Művészet»* a magyar képzőművészeti társulat támogatásával *Singer* és *Wolfer* kiadásában jelenik meg. Előfizetési ára fél évre 9 korona.

A múbarátok körének kiállítása. A múbarátok köre a belvárosi Király-bazárban levő helyiségében érdekes kiállítást rendezett a magánecsaládok birtokában levő órákból, szobelenkékből, miniatűr képekből, csecsebecséből, gobelin-szövegekből, kisebb szobrokból. A kiállítás ápril 27-én nyílt meg három teremben, s jelen volt *Wlassics* közoktatásügyi

miniszter is. Izléses a rendezés is. Az iparművészet nagyon sok becses, sőt remek tárgya látható itt, melyeket főúri és vagyonos családok őriznek. Az iparművészet remekét, akármilyen formában is, mindig szívesen látja a műszerető ember s ezek az apróságok a XVIII-ik században és XIX. század elején különös nagy gondtal és művészettel készültek. A most megnyílt kiállítás is ezt a kort idézi föl és szép sikerre számíthat. A kiállítás 56 helyről 956 műtárggyal került össze. Ez nálunk az első miniatűr kiállítás.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia május 5-én *Heinrich* Gusztáv elnöksége mellett tartotta rendes heti ülését.

Némethy Géza nagyobb tudományos munkát *«nyelvi és tárgyi kommentár»* mutatót be a nagy római szatirikus, *Persius* műveit, a melyet — mivel kizárólag tudóshasználatra van szánva, — latin nyelven írt meg. *Persius* arról nevezetes, hogy az összes latin írók közt a leghomályosabb. Egyrészt mesterkelt s mindenben az újat hajhászó stílus, másrészt az egykorú (Nero korabeli) események és a közelmúltra tett rejtélyes czélzásai miatt annyira tele van nyelvi és tárgyi nehézségekkel, hogy szatirának értelmezésénél még ma is minduntalan érthetetlen helyekre bukkanunk. *Némethy* az eddigi gazdag *Persius*-irodalomból összegyűjtötte mindazt, a mi becses és új adalékokkal is gyarapította ezeket. — Utána *Simonyi* Zsigmond új szövegeket mutatott be. Az érdekesebbek a következők: *Nyárfa* tulajdonképp zöldség, zöldség fia jelent, mert *nyár* a vognában annyit mint *zöld*; *Könyöröl*, *könyörög* és *kunyorol* egy melléknév származékai, a mely a rokon nyelvekben *kunyor*-nek hangzik és szegényt jelent. *Szeleburdi* a legrégibb irodalmi adat szerint a 16. században így hangzott: *eszöl* *Burdia*; a második szó bizonyosan gúnynyal alkalmazott tulajdonnév volt.

A Magyar Vörös-Kereszt Egylet közgyűlése május 5-ikén ment végbe az új városház közgyűlési termében. A jövő évre már elkészül az egylet budavári palotája. A közgyűlésen a vidéki választmányok küldöttségével képviseltették magokat. Megjelent *Mária Valéria* főherceggasszony, mint az egyesület legfőbb védőnöje, továbbá *Lojós* Viktor főherceg és *Klotild* főhercegnő védőhelyettesek és *József* főherceg.

Ott voltak a kormány részéről *Fejérváry* Géza báró, *Darányi* Ignác, *Wlassics* Gyula, *Szechenyi* Gyula gróf miniszterek, a főrendiház s a miniszteriumok képviselői, a központi választmány küldöttsége és még igen számosan. A földszintet közgyűlési teremben az elnök *Csekonics* Endre gróf üdvözölte *Mária Valéria* főhercegnőt, ki azt válaszolta tisztá magyarsággal, hogy az emberszeretet nagy eszmének szolgálatában álló intézményt mindenkor öber figyelemmel fogja kísérni. *Csekonics* Endre gróf elnök ezután rövid beszéddel megnyitotta a közgyűlést. *Csácsy* Béla előterjesztette a központi választmány működéséről szóló jelentését. Az egyesületi vagyon tesz a központonban 4.521.973 koronát,

Pejtsik Károly fővétele után.

A KIRÁLY MEGTEKINTI A KIÁLLÍTÁST.

a választmányoknál és főkegyesületeknél 988,526 koronát és a horvát-szlavonországi egyesületeknél 228,215 koronát; összes egyesületi vagyon 5,738,715 korona, mely összegből 2,210,155 korona jövedelmez, a többi pedig az Erzsébet-kórház, a vidéki raktárak és a hadifelszerelések értékét képviseli. Ezekon felül az egyesület tulajdonai a sorsjegyalapok, melyek 8,672,131 koronára emelkedtek. *Latinovics* János főrendiházi tag és *Farkas* László dr. főjegyző jelentéseinek meghallgatása után következett a központi választmány megüresedett helyének betöltése. Ezzel a közgyűlés véget ért. Nyomban azután *Zichy* Nándorné grófné társelnök megnyitotta a központi választmány alakuló ülését. A központi választmány elnökevé újra *Csekonic* Endre grófot választották; alelnök lett *Schlauch* Lőrincz bírnok, a női osztály igazgatója *Csávósy* Béla udvari tanácsos. Végül megalakították az igazgató választmányt.

A Poliklinika-egyesület közgyűlése és József főherceg. Az idegen nevű egyesületet jól ismerik Budapest szegényei, mert az a célja, hogy azokat a szegény betegeket lássa el orvosi tanácssal, orvossággal, kik szegénységük miatt csak az utolsó pillanatban fordulnak orvoshoz. A szegény helyiségben bizonyos órákban jeles orvosokat kereshet föl a beteg. Az egyesület fővédnöke *József* főherceg, másik védnöke *Schlauch* Lőrincz bírnok, a fővédnökök, elnöke gróf *Apponyi* Albert; igazgatóságában tagjai közt a közélet legelsőit találjuk. Közgyűlését május 8-ikán tartotta, s ennek különös ünneplést adott az, hogy az egyesület lefektette *Züzer* Antal festőművész József főherceg arcképét, s akkor leplezte le. Jelen volt *József* főherceg is nejevel, *Klotild* főhercegnővel.

Schlauch Lőrincz bírnok nyitotta meg az ülést nagyhatású beszéddel, melyben a jótékonyaságról elmélkedett, és arról, hogy a jótékonyasági működésben mindent szeretetből kell tenni. Az első

K'ösz fényképe után.

JÓZSEF FŐHERCEG ÉS KISÉRETE A KIÁLLÍTÁSON.

megalakítók azért az ideális célért lelkesültek és ez az ideális cél indította József főherceget a fővédnökség elfogadására, s 1887 óta kegyességével támogatja. Ha ő nem nyújt segédkezet, ma az egyesület nem állna azon a ponton, melyen oly örömmel látjuk. Az egyesület halálját kívánta kifejezni, mikor fővédnöke arcképével díszíti termét. — Az arcképről lehullt a lepel s a közgyűlés tagjai lelkes éljenzésben törtek ki. *József* főherceg a következő beszéddel válaszolt:

«Főmagasságú, főtisztelendő bírnok uram! Midőn a Poliklinika élére mint védnök léptem, a keresztény szeretet vezért engem és az én felebarátaimhoz való ragaszkodás. Ugyanezen érzelmek vezették exzellenziát, midőn ezen egyesület védnökségét elfogadta. Engedje meg tehát, hogy azon hálát, melynek excellenziád kifejezést adott, én is viszonzhassam és csak azt kívánhatom, hogy haladjon tovább és viruljon ezen egyet, mely annyi szegény beteg támogat; haladjon és viruljon és legyen rajta, úgy mint megannyin, a kik támogatják, az Ursten legdúsabb áldása.» (Nagy éljenzés.)

Ezután előterjesztették az évi jelentést. Az utolsó évben 37,000 betegnél több vette igénybe az egyesület orvosságát. Az egyetemi kórházban 50 ágy van, súlyosabb operálásra váró betegeknek. Tavaly 561 operációt végeztek. Az intézet betegeinek ellátására 37,892 korona kellett, összes évi kiadása 60,343. A közgyűlés végül az igazgatótanácsba megválasztotta *Pallavicini* Ede őrgróft és *Szechenyi* Imre gróft.

MI UJSÁG?

Az udvar Budapesten. Ő Felsője, a király május 4-ikén érkezett Budapetre, a delegációk megnyitására. Vele jött *Mária Valéria* főhercegnő is, hogy a Vörös-Kereszt Egyesület közgyűlésén mint védnöknő jelen lehessen, valamint *Lajos Viktor* főherceg, az egyesület védnöke. Budapetre érkeztek a delegáció megnyitására a közös miniszterek is és báró *Körber* osztrák miniszterelnök. A király

e hó 8-ikán vissza utazott Bécsbe *Mária* Krisztina főhercegnő menyegzői ünnepélyére, s ennek végével visszatér. Május 12-ikén általános kihallgatást ad, május 14-ikén udvari bál lesz, melyre a bécsi nagykövete is eljönnek. A háziasszony tisztjét *Mária Jozefa* főhercegnő jelölté.

Május 6-ikán a király meglátogatta a városligetben a nemzetközi kertészeti kiállítást, hol másfél órát töltött és nagy érdeklődéssel sorra megnézt mindent. Félgy órakor elhagyta a kiállítást s a mikor kocsiába ült, pompás bokrétát nyújtottak át neki. — Este hat órakor a királyi várakban udvari ebéd volt, a melyben a királyon kívül résztvettek: *Mária Valéria* főhercegnő, *József* főherceg, *Klotild* főhercegnő, *Erzsébet Henriette* és *Klotild* *Mária* főhercegnők. A Felsője napközben állami ügyek elintézésével volt elfoglalva. E hó 8-ikán délelben a delegációkat fogadta s mindkét delegáció tagjai közül többekkel beszélgetett. Az udvar itt időzése alkalmából gróf *Apponyi* Lajos magyarországi udvarnagy és neje *Seherr-Thoss* Margit grófné e hó 5-ikén ebédet adott, melyen *Lajos Viktor* főherceg is megjelent, ki az asztalnál a háziasszony és *Szell* Kálmán között foglalt helyet. Jelen volt báró *Féjerváry* Géza és *Darányi* Ignác miniszter is. — Ugyanez nap este, a Vörös-Kereszt Egyesület közgyűlése alkalmából gróf *Csekonic* Endre, az egyesület elnöke rendezett fényes, estélyt kecskeméti-utcai palotájában. Az estélyen az udvar részéről részt vettek: *Mária Valéria* és *Klotild* főhercegnők, *József* és *Lajos Viktor* főhercegek.

Mária Valéria főhercegnő látogatásai. *Mária Valéria* főhercegnő budapesti időzése alatt meglátogatta május 6-ikán délután Ó-Budán a gyógyíthatatlan betegek számára épült *Irgalom-házat*. A főhercegnőnek *Bencsik* Augusta főnőknő, az igazgató bizottság részéről *Forster* Gyula miniszteri tanácsoselnök, *Kirschhofer* Károly prépost-plébános és dr. *Hajduska* Emil fogadták. A főhercegnő az üdvözlés után a kápolnába tért és imádkozott. Azután meglátogatta az összes termeket, sok beteg kikerdezt az állapotáról. — A főhercegnő e hó 7-ikén délelben a gellérthegy-i kertészeti intézetet tekintette meg. *Darányi* Ignác miniszter és nemeskéri *Kiss* Pál államtitkár fogadták a fenséges vendéget, a ki *Molnár* István miniszteri biztos és *Angyal* Dezső igazgató kalauzolásával behatóan megtekintette az intézet telepét és hajtató házeit. A főhercegnő a látottak fölött ismételtel teljes elismerését nyilvánította, s az ez évszakban ritkaságzámba menő szőlőgerezdek és őszibarackok, valamint a tökéletesen alakított gyümölcsfák szépségéről szóló dicséretet.

Mária Krisztina főhercegnő esküvője. *Mária Krisztina* főhercegnő vőlegényével és szülőivel e hó 7-ikén utazott el Pozsonyba, hol ifjú élete nagy részét töltötte. Előtte való este, május 6-ikán a tisztikar fáklyás-zenét rendezett s a Grassalkovich-palota előtti teret is kivilágították.

Az elutazáskor, május 7-én a pályaudvarnál megjelent a városi hatóság küldöttsége, a tábornoki kar és a helyőrségi tisztikar. A helyőrség csapatai a főhercegi palotától a vasútig két oldalon sorakozva álltak. A városi hatóság nevében *Brolly* polgármester magyar beszédben kívánt boldogságot a főhercegnőnek s gyönyörű rózsabokrétát adott át. A főhercegnő könnyezve válaszolta, hogy nem fogja elfelejteni Pozsonyt. A katonatisztek nejei nevében *Wurmbrandt-Stuppach* grófnő tolmácsolta a hölgyek reencsekívánatait és szintén bokrétával kedveskedett.

BUDAPEST FŐVÁROS FENYŐGYŰJTEMÉNYE.

Ezután *Frigyes* főherceg, *Isabella* főhercegnő és *Salm-Salm* herceg, a vőlegény fejezték ki köszönetüket a szíves búcsúért. A vonat az együtt volt lakosság éljenzése közt rohogott el Bécs felé.

Az új kereskedelmi miniszter, *Láng* Lajos május 7-ikén tette le az esküt a király előtt. A miniszter május 10-ikén foglalja el hivatalát.

Vilma hollandi királynő betegsége. Már napok óta nagy aggodalommal várja Hollandia népe a fiatal királynője hogylétéről hivatalosan közölt híreket. *Vilma* királynő már régebben beteg, előbb tifuszban volt, ennek következtében május 4-ikén késő este korai szülés következett, s a királynő betegsége veszedelmessé lett. Az orvosok nem is távoznak mellőle, a looi kastély előtt folytonosan nagy néptömeg áll, várva a megnyugtatóbb híreket. A válság egész héten tartott. Az orvosok a súlyos betegséget annak tulajdonítják, mert a királynő néhány nap előtt, orvosi tanácsa ellenére, elhagyta ágát.

Vámbéry kitüntetése. Az angol király *Vámbéry* Ármint, a kitűnő magyar tudóst, a királyi Viktória-rend dísz-commandeurjévé nevezte ki.

Lovásjáték a Hunyadiak kora szerint. A «Klotild» szeretetház javára január 16-ikán és 17-ikén rendezik a főúri körök a nagy lovásjátékot a fővárosi tatárszállás nagy területén. Fényesen díszítenek itt mindent a XV. századnak megfelelő stílusban. A király mind a két estén jelen lesz. A rendező bizottság az először állított páholysok számát még 40 újabb páhollyal szaporította.

Az uralkodóház több tagjának személyes közreműködése is fogja az előadás fényét emelni. *Augusta* főhercegnő, *Ottó* és *József* *Agost* főhercegek ígérték meg, hogy a lovásjátékban részt fognak venni. Több hét óta majdnem minden másodnap 60—80 tagból álló főúri társaság gyűl össze a lovagló próbákra, a melyek *Rohonczy* György altábornagy és *Bacsák* ezredes vezetésére alatt folynak. A szigorú korhűségű bemutatandó lovásjátékok programja a következő: 1. Bevonulás. Rendezi *Rohonczy* altábornagy. 2. Solymászat vadászkoosikkal; rendezi *Bacsák* ezredes és gróf *Szechenyi* Imre. 3. Caracol; rendezi *Bacsák* ezredes és *Ghyucz* Béla százados. 4. Udvari quadrille; rendezi *Rohonczy* altábornagy. 5. Heroldok. 6. Lovagi torna; rendezi *Rohonczy* altábornagy és *Kémény* Jenő, az Opera és Nemzeti Színház szcenikai felügyelője. 7. Kivonulás. 8. Fáklyatánc. Az ünnepély iránt külföldi arisztokrata körökben is nagyobb érdeklődés nyilvánul.

* A «Kronstädter Zeitung», ez a Brassóban megjelenő német nyelvű lap április 30-iki számában vezércikkben foglalkozik azzal az ismertető cikkel, mely lapunk ez évi 16-ik számában *Civis Hungaricus* aláírással a szájszokról megjelent. A vezércikk «Ofen»-ből van keelve, a mi a németben tudvalevőleg kályhát jelent. S így nem esoda, ha szerzője nekihevílt s haragosan nekítámadt lapunknak is, kérdéses közleményünk írójának is. Nem épen illedelmes követelőzéssel arra szólít fel bennünket, hogy nevezzük meg cikkünk szerzőjét. A «Kronstädter Zeitung» már 66-ik évfolyamát éli s így tudnia kellene, hogy név nélkül megjelent közlemények szerzőjének megnevezését

követelni, ellenére van minden hírlapiródmal szókásnak és illemnek. Ez így van az egész világon, s tudhatnák a brassói szerkesztőségben is. Mi nem kérjük, ki írta a «Kronstädter Zeitung» cikkét, nem is vagyunk rá kíváncsiak. A brassói lap a szájszokról szóló cikkünknek egyetlen egy adatát sem csafolja meg, sőt dühöngése mellett is meglepően jól értesültek (übersaschend gut informirt) nevezi. Nem is csafolhatja meg adatainkat, mert azok pontos statisztikai számadatok, melyek hitelességéhez szó sem fér. De nem csafolja meg azokat a következtetéseket sem, melyeket cikkünk szerzője az adatokból levont. Mutassa be *Civis Hungaricus* cikkét német nyelven olvasóinak, biztosak vagyunk benne, hogy a szájszok jőzánabb része cikkirónaknak és nekünk adna igazat. Mert a tények ékebben szólnak, mint a legéresebb invectivák. Ennyi megjegyzést kívántunk tenni a «Kronstädter Zeitung» nagy hangú, üres támadására; tovább nem érdemes foglalkozni vele.

Egy XVII. századbeli könyvnyomtató emlékezete. A kolozsvári könyvnyomdászok a XVII. században élt elődüknek, a régi magyar nyomdászok kiválóságának, nemzeti művelődésünk egyik lelkes úttörőjének: *Tóthfalusi* *Kiss* Miklósnak a kolozsvári temetőben nyugvó hamvai fölött közadakozásból síremléket állítottak. Ennek a síremléknek fölavatása és *Tóthfalusi* *Kiss* Miklós halálának 200-adik évfordulója alkalmából, május 19-én, pünkösöd második napján a kolozsvári temetőben emlékünnepélyt tartanak.

Házasság. *Gelléri* Mórnak, az országos iparegyesület igazgatójának leánya, *Gelléri* Margit kislány és hó 15-ikén köt házasságot *Resofszy* Béla gyárossal, Budapesten.

A Csorba-tó az állam birtokában. A földművelésügyi miniszter a kincstár számára megvásárolván a rogenyes csorbai tavat, most azon van, hogy a természeti szépségnek megfelelő kényelem is vonzza a látogatókat. Ezért harmincz évre egy nagyobb vállalkozó-társaságnak adja át a tavat, hért nem kíván érte, de a társaságnak kötelessége lesz évről-évre bizonyos meghatározott összegig beruházásokat tenni a kiránduló- és üdülőhely fölvirágztatására. Harmincz év múlva azután a csorbai tó az összes befektetéssel ingyen visszazár az államra.

A debreczeni Komáromi-ház. Debreczenben még áll a régi ház, melyben a szatmári békekötésről *Károlyi* Sándor gróf, a *Rákóczi* fejedelem megbízottja napokig alkudozott *Pálffy* János gróffal, a császári hadak fővezérével. A debreczeni Csokonai-kör elhatározta, hogy a történeti nevezetességű házat, melyet a szatmári béke idején élt tulajdonosról, Debreczen híres főbírájáról *Komáromi*-háznak hívnak, meg fogja jelölni s az emléktáblát még az őszön le fogja leplezni.

Régi falftmények a nyir-acsádi templomban. Azt jelentik, hogy *Nyir-Acsád*on a régi templomban, mely most a reformátusoké, javíthatás közben becses falképekre találtak. A többi rétegi meszelés lehántása után tűntek elő a szent képek. Egyik kép a *Golgothát* ábrázolja, *Krisztust* a két latorral, mellette egy koporsó, és egy repülő angyal. Több szent képet is találtak, majd egy pap képét, a mint a szószéken prédikál. A falftmények még most is ép állapotban vannak, s minden alak tisztán kivehető. Az értékes leletről értesítették az országos műemlékeket tartó bizottságot, a melynek megbízásából *Gróh* Antal járt a helyszínén, a ki megvizsgálván a képeket, úgy nyilatkozott, hogy a falftmények több száz év előtti időkből származnak, a mikor a templom még a kath. egyházé volt s az összes festések eredeti olasz művek.

Lapunk legutóbbi számában közölt «Magyar hajójárat Afrikában» című cikkben az a hibás adat maradt benne, hogy *Capri*-sziget *Garibaldi* szülőhelye, holott köztudomás szerint a nagy olasz szabadsághős *Nizzában* született s *Capra* szigetén halt meg.

* **Vihnye** fürdő (Bars m.) női gyógyfürdő- és klimatikus nyaralóhelyen kényelmes, szép lakás — esetleg teljes ellátás — kapható a kies fekvésű *Gecseányi* villában. Czim: *Huszágh* S. né, *Vihnye* (Bars m.)

KERTI VÁZÁK ÉS SÁTRAK.

A KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSBÓL. — K'ösz fényképe után.

BUDAPEST FŐVÁROS KERTÉSZETÉNEK KIÁLLÍTÁSA AZ IPARCERNOKBAN.

A KERTÉSZETI KIÁLLÍTÁSBÓL. — K'ösz fényképe után.

Miként lehet szép női kebelt elérni.

A kebel szépsége a női hájak egyik legelkelőbbje, melynek adományozásában a természet nem mutatja magát pazarlóan. Ennélfogva a hölgyek szívesen fogják tudomásul venni, hogy létezik egy oly teljesen ártatlan szer, melyvel a természet szelíd módon kényesíthető, hogy ebben a tekintetben kevésbé fűzős legyen. Ez szer, mely a főnem női kebelét mindenki beveti; a fejlődésben levő fiatal leány ép úgy, mint a teljesen kifejlesztett asszony. Tehát semmi esetre sem lehetnek a legkevesebb az egészségre ártalmasak. (Törvényesen védve.)

Ratió-főle Pílales orientales használatakor a kebel körülbelül két hónapig tartó gyógyfolyamatot kell követni, a megzokott életmód, legkevesebb változtatása nélkül. Az egy doboznak használati utasítását együtt K 63. utávvétellel K 675. (Szátküldés titoktartás mellett.) Mindazon dobozok visszautasítandók, melyeken a gyáros bélyege nincs és melyeken nem áll a következő lakószám: J. RATE, Pharmicien, 5. Passage Verdau, Paris. Raktár Ausztria-Magyarors. részére: Budapest, Török József gyógyszer. Király-u. 12.

Fényképészeti cikkek

készülékek, Kodakok, objectívek és minden e szakmába vágó kellék legolcsóbban szerezhetők be

Veszprémi Samu utóda

PEJTSIK KÁROLY

fényképészeti cikkek szaküzletében,

Budapest, IV., Városház-u. 1.

(Standard-palota, Kossuth Lajos-utca 4. sz. épületében).

Legújabb nagy árjegyzékem, mely részletes utmutatásokat tartalmaz, kívántra bérmentve megküldöm. 9475

Szeplő, himlőhely, sömör, májfolt-fakadék, percsenés, orrvörösség és minden egyéb arczisztálanság ellen legjobbnak bizonyult a már 52 év óta dicsőretelmélton ismert s a törvény kívánalmának megfelelő

Vukovári arczisztító

kenőcs és szappan.

Nagy tégely K 1.60, kisebb K 1. — Szappan 1 korona.

Főraktár: Török József gyógyszerháza Budapest, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.

Tavaszi és nyári évad 1902. Valódi brünni szövetek.

Egy 3.10 m. hosszú (frt 2.75, 3.70, 4.80 jó szeleink, mely teljes férfülény (kabát, nadrág és mellény) ad, ára csak

valódi gyapjúból.

Fekete szalonöltönyre való szelet 10 frt, valamint felöltőszöveteket, turista-loden, legfinomabb kamagarna stb. gyári áron szállít a lelkiismeretesnek és szolidnak elismert posztógyári raktár

SIEGEL-IMHOF Brünben.

Minták ingyen és bérmentve. Mintaszertint szállítástól kezelve. A magánrendelők előnyei igen nagyok, ha a szöveteket egyenesen a fenti czég gyárhelyén megrendelik. 9541

GERMANDRÉE PORHANYÓS ÁLLAPOTBAN és TABLETTAKBAN

Francia szabadalom. A szépség titka, ideális illattal feltelített tartós, egészséges és diszkrét. A Germandrée az arcbőrnek egészséges és üde színt ad.

1900 évi Párisi Világkiállítás: **ARANYÉREM MIGNOT-BOUCHER, 49, Rue Vivienne, PARIS.**

Kapható Török József gyógyszerháza Budapest.

Hölgyeknek! 9457

Pona-crème.

Legújabb és orvosi szaktekintélyek által is elismert, biztos hatású és arcosszépítő szer, eltávolít minden bőrtisztálanságot és rövid használat után vakító férré, üdév teszi az arcbőrt.

Figyelem! Készítésem nagy köznevelésé miatt hamisítványokat hoznak forgalomba; csak az valódi, mely a doboz alján aláróssal el van látva. 1 tégely Pona-crème 1 kor. 1 db Pona-szappan 80 fillér. Kapható minden gyógyszerháza. Szétküldési raktár: **Alexander János gyógyszerháza Szolnokon.** Budapesti főraktár: **Török József gyógyszerháza Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám.** Képzelt raktár: **Kerpel-féle gyógyszerháza Lipót-körút 28. szám és Thalmayer és Seita uraknál.**

BUZIÁS

A kontinensen elismert legjobb és legerősebb hatású, szénsavdús vasforrásokkal megáldott, széndioxid golyók és lenyelvek közötti fekvő, mintaszerűen berendezett gyógyfürdő- és gyógyhely.

Hírnevesség a hideg és meleg asztmák, vas- és férfibántalmaknál, vérszegénység és minden ebből eredő bajoknál, gyomor- és bélbetegségek, idegrendszer, kövénység, stb. betegségeknek szivhajok és az edényrendszer megbetegedéseinek (Nanhelm-kúra), külön szakorvos kezelése alatt.

Fürdőtulajdonos és igazgató-örvos 9580

Dr. Szerényi Gyula Budapest, VIII., Baross-utca 4.

Azonkívül még 8 rendelő fürdőorvos.

Prospektus küld a furdőigazgatóság Buziásán.

MATTONI-FÉLE GIESSHUBLER

TERMÉSZETES SAVANYU-KUT

Virágbarátoknak!

A „Frörol” virágtrágya-kivonat használata bámulatos hatással van a virágok fejlődésére, szinompájára és illatára. Egy doboz 80 fillér, 1.50 korona és 3 korona. A hol nem kapható, oda postán bérmentve küldi kor. 1, 2-50 és 4 koronáért a főraktár

Waltersdorfer Pál drogista 9560

Budapest, VII. kerület, Kerepesi-út 8.

5 koronáért

küldök 4 1/2 kgr., 50 darab, a sajtóállásnál megsejtült, finom, enyhe 9582

piperesszappant

rozsa, méz, ibolya, rezed, jázmin stb. illatú darabokból szappan összekeverve.

KANN IGNÁCZ Bécs, II. Lilienbrunn, 17.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

EMLÉKBESZÉDEK.

IRTA

GYULAI PÁL.

KÉT KÖTET.

MÁSODIK BŐVÍTETT KIADÁS.

A két kötet ára füzve 10 K.

Tartalom. I. kötet: Előszó. — Kazinczy Ferencz. — Pákh Albert. — Bárány József. — Toldy Ferencz. — Kriza János. — Szigligeti Ede. — Bárány Zsigmond. — Csengery Antal. — Arany János. — Kölcsey Ferencz. — Vörösmarty Mihály. — Gróf Széchenyi István utolsó évei. — Gróf Széchenyi István mint író. — Bárány József.

II. kötet: Mészáros Lázár. — Kossuth Deák halálakor. — A Vasárnapi Ujság XXV. évfordulóján. — Lukács Móricz. — Arany László. — Irodalmi beszédek: A költészet s az irodalmi műveltség. — Kisfaludy Károly halála félszázados évfordulóján. — A nemzeti nyelv és Müller Miksa. — A fordításokról. — A költészet lényegéről. — Irodalmunk befolyása nemzeti fejlődésünkre. — Művészet és erkölcs. — Kisfaludy Károly. — A magyar színeztéről. — A magyar szónoklatról. — A nyelvvisztaságról. — A történelmi elemről a költészetben. — Hírlapjainkról. — Költői és szépprózai nyelvünk. — A társzabbeszélésekből. — Kisebb beszédek irodalmi ünnepélyeken. — Rövid gyászbeszédek.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZÁM. 1902. BUDAPEST, MÁJUS 18. 49. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona, félévre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG (félévre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona, félévre 5. Külföldi előfizetőknek a postailag megátarozott viteldij is csatolandó.

XIII. ALFONZO SPANYOL KIRÁLY.

Május 17-ikén töltötte be tizenhatodik évét Európa legfiatalabb uralkodója: XIII. Alfonso, a spanyolok királya. E napon a spanyol alkotmány értelmében nagykorúvá lett s átveszi a királyi hatalom tényleges gyakorlatát anyjától, habsburgi Mária Krisztina királynétól, a ki eddig mint regens vezette az ország ügyeit.

XIII. Alfonso, atyjának, XII. Alfonso királynak második házasságából származott gyermeke, 1886 május 17-én született, mintegy fél évvel atyjának fiatalon bekövetkezett halála után. Gyermekkorában sokat betegeskedett s mivel atyja életét tüdővész oltotta ki, rendkívüli gondnal óvták egészségét, különösen édesanyja, Mária Krisztina királynő, a mi József nádorunk unokája, Frigyes, Károly István és Jenő főhercegeknek nővére, a ki nem egyszer adta anyai önfeláldozásának fényes jeleit irányában. Első sorban neki köszönhető, hogy a kis király a mellett, hogy gondos és nagyon sokoldalú szellemi kiképzést nyert, ha nem is erős, de egészséges ifjúvá serdült. Ez pedig Spanyolországra is szerencse, mert ha a királyi család egyetlen férfitagja meg talált volna halni, bár az alkotmány értelmében nővére, Mercedes hercegnő, ki jelenleg Carlos Bourbon hercegnék, a casertai gróf fiának neje, követte volna a trónon, bizonyosra vehető, hogy az örökre forrongó és pártviszályokra mindig kész spanyol nép nagy része felázadt volna az asszony-uralom ellen és forradalom pusztította volna a spanyoloknak a sorstól úgy is eléggé sújtott földjét.

Az ifjú király eddigelé természetesen keveset szerepelt a nyilvánosság előtt, csak nagyobb nemzeti ünnepeken jelent meg nyilvánosan anyja oldalán. Egy-egy kedves gyermek-adoma, egy-egy részlet neveltetése módjáról ha néha közölni válna; egyébként a nyulánk, halvány ifjú szorgalmasan készült jövendő feladataira, a melyek ugyancsak próbára fogják tenni ifjú erejét. Ideje legnagyobb részét tanulmányi foglalták el, a mi ezen felül maradt, testgyakorlatokkal, gyermeki szórakozással telt el. Gondos anyja szigorúan tartotta. Reggel hét órakor télen-nyáron fel kellett kelnie, nyolc órakor megreggelizett nevelője társaságában, aztán anyja üdvözlésére ment. A napi munka kilenc órakor kezdődött s két órai tanulás után ugyanannyi időt szentelt játéknak, testgyakorlatnak, lehetőleg szabad ég alatt. A katonai gyakorlatokat hét előkelő főúri ifjúval együtt végezte.

XIII. ALFONZO SPANYOL KIRÁLY.

Déli egy órakor volt a villás reggeli tanulmányi felügyelője és valamelyik idegen nyelvmester társaságában s ezután ismét tanult egy óra hosszat. Ennek végeztével sétált a parkban, vagy kirándult valahova; ha falun volt, esetleg vadászott; ha Madridban volt, meglátogatta valamelyik múzeumot, mindig tanítói társaságban. Négy órakor hazatérve, theozott anyja és nővére, Mária Terézia hercegnő társaságában, öttől hétig megint tanult, közben egy félórát pihenve. Ezt a félórát rendszerint kedvező szórakozásával, a fotografálással töltötte el, néha újságokat, folyóiratokat olvasott. Fél nyolckor volt az ebéd, melyet a kis király nővére és ennek nevelőnője társaságában töltött el. Ebéd után négy kézre zongorázott Mária Terézia hercegnővel, a ki kitűnően játszik. Ez s a billiárd-játék, melyet az ifjú király szintén igen szeret, eltartott este tízig, a mikor lefeküdt.

Nagyon sok mindenfélét kellett tanulnia, katonai tudományokat, hittant, spanyol és világtörténetet, közjogot és közgazdaságot, természettudományokat, földrajzt, irodalomtörténetet, franczia, angol és német nyelvet. Latin nyelvre nem tanították. A testgyakorlatok közül főleg a vivásra és lovaglásra fordítottak gondot, de ezen kívül a kerékpározást, az evezést és az úszást is kedvelte. A zenén kívül rajzolni is tanult. Mindezekben a tudományokban és ügyeségekben kitűnő szakemberek voltak a mesterei. Mondják, hogy a zene és a festészet iránt nagyon érdeklődik.

A regens-királynő maga ügyelt

SZÉNÁSY, HOFFMANN és TÁRSA

SELYEMÁRUHÁZA

BUDAPEST, IV. BÉCSIUTCA 4. SZ.

Legújabb választék a legújabb csarabes elismert legjobb izlés és csak elsőrendű gyártmány. Minták a vidékre kívántra bérmentve küldetnek.